

MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA
PREVENTIVA EFECTUADA AL CARRER DE LA FUSINA,
NÚM. 1, CARRER DEL COMERÇ, NÚM. 19-25, PLAÇA
DE PONS I CLERCH, NÚM. 1-2, CARRER DE LA
PRINCESA, NÚM. 53-61, PASSEIG DE PICASSO, NÚM.
10-16, I PASSEIG DE PUJADES, NÚM. 8.

BARCELONA (BARCELONÈS)

Codi MHCB: 312/04

Dates de la intervenció: 12 de gener-4 de febrer de 2005.

Laia Santanach i Suñol

Juliol de 2005

ÍNDEX

1. Fitxa tècnica	3
2. Situació del jaciment	4
3. Notícies històriques i intervencions anteriors	6
4. Motivacions i objectius de la intervenció	15
5. Metodologia	17
6. Descripció dels treballs realitzats	18
7. Conclusions	30
8. Bibliografia	34
ANNEXES	38

Repertori estratigràfic

Documentació gràfica

- **Documentació fotogràfica**
- **Documentació planimètrica**

Materials mobles

- **Inventari**

1. Fitxa tècnica

NOM DE LA INTERVENCIÓ	Carrer de la Fusina, núm. 1, carrer del Comerç, núm. 19-25, plaça de Pons i Clerch, núm. 1-2, carrer de la Princesa, núm. 53-61, passeig de Picasso, núm. 10-16 i passeig de Pujades, núm. 8.
UBICACIÓ	Barri de Santa Maria del Mar o de Ribera - Barri de Sant Cugat del Rec Ciutat Vella, Barcelona
COORDENADES UTM Fus31N amb Datum ED50 (UB/ITC)	X: 431689.191 Y: 4582225.037 Z: 4'13 m. s. n. m.
CONTEXT	Zona urbana
TIPUS D'INTERVENCIÓ	Preventiva terrestre
CLASSE D'ACTIVITAT	Control i/o excavació
DATES D'INTERVENCIÓ	12 de gener al 4 de febrer de 2005
PROMOTOR	FECSA ENDESA
EQUIP TÈCNIC	Direcció: Laia Santanach i Suñol

2. Situació del jaciment

El seguiment arqueològic que s'ha efectuat, i del qual presentem la memòria, s'ha portat a terme al nucli antic de Barcelona, concretament als barris de Sant Cugat del Rec i de la Ribera o de Santa Maria del Mar, en un indret amb terrenys quaternaris.

El terme municipal de Barcelona s'estén bàsicament sobre una superfície gairebé plana (el Pla de Barcelona). El Pla s'expandeix cap al nord-est i el sud-oest fins els límits naturals que marquen les artèries fluvials del Besòs i del Llobregat. Les coordenades entre les quals s'estén són 2°7' a 2°11' de longitud est de Greenwich i 41°22' a 41°27' de latitud nord.¹

La funció de capital de Barcelona ha estat sens dubte afavorida per la situació geogràfica del Pla, on conflueixen els dos grans eixos de comunicació que travessen en direcció nord - sud la Catalunya central (el Llobregat i l'eix dels rius Besòs - Congost - Ter); accedeixen a la ciutat a través del congost de Martorell, el primer, i del coll de Finestrelles, sota el turó de Montcada, el segon².

En aquesta plana, quasi completament urbanitzada avui, es destaquen unes zones clarament distingibles³:

- a) El nucli antic, que restà clos fins a la desaparició de les muralles, a mitjans del segle XIX. Proper a la mar, està dominat pel sud pel gran promontori de Montjuïc, que s'aixeca suaument sobre el Pla i cau bruscament sobre la mar, facilitant així la defensa del litoral. En aquesta zona hi podem diferenciar tres àrees:
- un nucli central, damunt el Mont Tàber, que correspon a la primitiva ciutat romana.
  - al voltant d'aquest nucli central trobem tot un seguit de petites viles que es van formar en època medieval i que s'inclogueren

---

¹ SANZ, 1988, pàg. 19 i 21.

² AA. VV., 1982, pàg. 68.

dins el perímetre de les muralles aixecades els segles XIII-XIV. Algunes d'aquestes viles noves són els actuals barris coneguts amb els noms de les esglésies que els centralitzen: del Pi, de Santa Anna, de la Mercè, de Sant Pere, de Sant Cugat o de Santa Maria del Mar, també anomenat de la Ribera (recordem que el seguiment arqueològic de la present memòria s'ha realitzat en aquests dos últims barris).

- els darrers sectors del nucli antic de la ciutat, és a dir, la Rambla i el Raval, començaren a ser urbanitzats quan quedaren inclosos dins del tercer recinte fortificat, que es bastí durant la segona meitat del segle XIV i la primera del XV.
- b) Una sèrie de petits nuclis de poblament més densos, antics pobles forans creats a l'entorn de la ciutat, sense possibilitat d'aproximar-se a la Barcelona emmurallada per evidents raons estratègiques. No fou fins a darreries del segle XIX i principis del XX, una vegada enderrocades les muralles, que anaren essent annexionats a la ciutat.
- c) Una àmplia zona quadriculada, de carrers amples, planificada a la segona meitat del segle XIX (l'Eixample del pla Cerdà), quan caigueren les muralles medievals que encotillaven el creixement urbanístic de la ciutat. L'Eixample va representar la unió entre la Barcelona vella i els municipis del Pla (que, com ja hem dit, acabarien formant part de la ciutat a partir de la fi del segle), i permeté alhora el creixement demogràfic i urbanístic modern, ultrapassat els darrers decennis per un creixement sovint caòtic i incontrolat que ha arribat, amb caràcter marcadament suburbial, als racons més extrems de la plana i ha amenaçat tota la muntanya.

---

³ AA. VV., 1982, pàg. 68.

3. Notícies històriques i intervencions anteriors

Notícies històriques

La zona intervinguda va formar part de l'ager o territori de la *Colonia Iulia Augusta Faventia Paterna Barcino*, ciutat romana fundada el segle I a. C., en època d'August.

La fundació de *Barcino* va suposar, d'una banda, una modificació en l'estructura del territori, ja que es dividí per tal d'estructurar i ordenar el camp i per facilitar, mitjançant el cadastre, la recaptació d'impostos. De l'altra banda, i relacionat amb el que acabem d'esmentar, la nova fundació va significar la desaparició d'algunes *villae* republicanes tardanes i la construcció d'altres de noves a partir del segle I d. C., mentre que les que sobrevisqueren foren objecte de modificacions importants⁴.

És possible, doncs, que l'àrea on s'ha realitzat el seguiment fos ocupada per vil·les, així com també és probable que formés part de la necròpolis romana tardana que s'ha documentat àmpliament a l'entorn de la ciutat, a banda i banda de l'antiga via d'accés, la Via Augusta, que desembocava al *cardo maximus* de la ciutat pel nord-est.⁵

En qualsevol cas, els orígens de la urbanització de la zona intervinguda s'han de buscar en un procés marcat per l'augment de la producció agrícola, per les últimes fases de la conquesta dels comtats catalans, per l'enfortiment dels contactes amb el món occità i per l'inici de l'expansió comercial mediterrània. Tots aquests factors col·laboraren a un desenvolupament comercial i artesà que, sumat a la densificació del clos emmurallat, va provocar l'aparició de *vilanoves* al voltant de la ciutat romana a la darreria del segle X, durant el segle XI i al llarg del segle XII⁶.

---

⁴ GRANADOS, 1991, pàg. 157-158.

⁵ HURTADO, MESTRE i MISERACHS, 1995, pàg. 38, 50 i 51.

⁶ GARCIA i GUÀRDIA, 1986, fig. 4 i 5; HURTADO, MESTRE i MISERACHS, 1995, pàg. 80-82; MARSINACH, 1989, pàg. 120.

Els nous nuclis de població nasqueren en centres d'atracció pròxims a la ciutat. Per exemple, a l'entorn del mercat que se celebrava al peu de la porta oriental de la muralla aparegué el *burgus* o Vilanova del Mercadal, també anomenada Bòria (segle X), sota l'aqüeducte romà en ruïnes s'originà la Vilanova dels Arcs (segle X), i a prop d'edificis religiosos nasqueren d'altres vilanoves, com la de Santa Maria de les Arenes (segle X), o bé la de Santa Maria del Pi, la de Sant Cugat o la de Sant Pere (totes elles del segle XI).⁷

Recordem que la intervenció arqueològica de la present memòria s'ha desenvolupat en part de l'àrea que ocupaven les vilanoves de Santa Maria de les Arenes i la de Sant Cugat del Rec.

La zona on s'acabaria formant la Vilanova de Santa Maria era inicialment un territori propietat de la casa comtal de Barcelona. En un primer moment, es caracteritzà pel fet de ser una zona costanera amb gran presència d'aiguamolls, de rieres i torrents que, de mica en mica, s'anaren dessecant, desviant i/o convertint en clavegueres.⁸

La Vilanova cresqué en un principi sense organització urbanística, fins que, cap a la primera meitat del segle XII, el comte Ramon Berenguer IV va cedir part de la propietat d'aquests terrenys a alguns prohoms de la ciutat, entre els quals hi havia Guillem Ramon de Montcada. Amb aquesta cessió, que sembla que pagava deutes establerts per conquerir Tortosa, es facilità la parcel·lació en propietats de la zona. D'aquesta manera va prendre força la creació de la xarxa de carrers⁹.

Pel que fa a la Vilanova de Sant Cugat, que també es va anomenar Bòria de Sant Cugat¹⁰, va créixer al voltant de l'església de Sant Cugat del Rec (erigida el 1023 pel canonge Guislabert, més tard bisbe de Barcelona¹¹) i, sobretot, seguint el traçat de la via *francisca* (que molt probablement es

⁷ GARCIA i GUÀRDIA, 1986, pàg. 12 i fig. 4 i 5; GUÀRDIA i GARCIA, 1992, pàg. 41.

⁸ FABRE i HUERTAS, 1977, pàg. 233-234.

⁹ AA. VV., 1997, pàg. 182.

¹⁰ AA. VV. 1969-1980, vol. 3, pàg. 732, entrada "Bòria, la".

¹¹ AA. VV. 1969-1980, vol. 13, pàg. 209, entrada "Sant Cugat del Rec".

corresponia a l'antiga Via Augusta). Actualment, el recorregut de l'antiga via coincideix amb els carrers de la Bòria, dels Corders, dels Carders i del Portal Nou¹².

Durant aquesta època primerenca de formació de les vilanoves, es portà a terme una obra d'infraestructura que va tenir una gran importància en el desenvolupament d'ambdós barris: a iniciativa del comte Mir es construí el Rec Comtal, molt probablement aprofitant el traçat d'un dels antics aqüeductes romans (sabem que ja existia el "*rego de Miro Comite*" l'any 964¹³).

El desenvolupament de les diverses vilanoves al voltant de la ciutat va comportar la necessitat de construir un nou recinte emmurallat per a protegir-les (el primer recinte, la murada romana del segle IV, havia quedat sobrepassada pel creixement demogràfic). Així doncs, durant la segona meitat del segle XIII s'inicià la construcció de la nova muralla, els límits de la qual passaven per on actualment hi ha els següents carrers: la Rambla, la plaça de Catalunya, el carrer de Fontanella, el carrer de Trafalgar, el passeig de Lluís Companys i el passeig de Picasso¹⁴. Part de la Vilanova de Sant Cugat va ser englobada pel tram construït entre 1286 i 1295, mentre que la resta i gran part de la Vilanova del Mar ho foren pel tram començat el 1358. El tancament total pel cantó marítim es portà a terme durant els segles XV i XVI¹⁵.

La construcció del tram de muralla iniciat el 1358 (el tram entre el Portal Nou i el convent de Santa Clara) va suposar tallar un front d'expansió que s'havia estès cap a llevant seguint el camí del Portal Nou i el més pròxim a la costa. Possiblement aquesta va ser la causa que s'urbanitzés l'espai "residual" que quedava entre el Rec Comtal i les muralles. D'aquesta manera es degué originar la Vilanova dels molins de la mar, a l'espai de llevant del Rec i al sud / sud-est del convent de Sant Agustí (que s'havia fundat el 1309).¹⁶

---

¹² FABRE i HUERTAS, 1977, pàg. 164; HURTADO, MESTRE i MISERACHS, 1995, pàg. 71.

¹³ FABRE i HUERTAS, 1977, pàg. 178.

¹⁴ HUERTAS; RODRÍGUEZ, 2000, pàg. 16-17.

¹⁵ HURTADO, MESTRE i MISERACHS, 1995, pàg. 120-121.

¹⁶ GALERA, ROCA i TARRAGÓ, 1982, pàg. 107; GUÀRDIA i GARCIA, 1992, pàg. 60.

La divisió administrativa medieval de la ciutat de Barcelona en quatre quarters (una divisió administrativa del tot artificial, que no tenia en compte ni els barris, ni les divisions parroquials, ni els espais funcionals ni les segregacions ètniques o socials, però que gaudia d'una llarga tradició¹⁷), va situar l'antiga Vilanova del Mar (la Ribera) al quarter de Santa Maria del Mar o quarter de Mar, mentre que la de Sant Cugat quedava dividida entre el quarter de Mar i el de Sant Pere (l'artèria de l'antiga Vilanova de Mar, els actuals carrers de la Bòria, dels Corders, dels Carders i del Portal Nou, actuava de frontera entre els dos quarters).¹⁸

Durant els segles XIII i XIV, el quarter de Mar anà creixent des del punt de vista urbanístic, econòmic i social. Es va convertir, d'aquesta manera, en la zona més densa i poblada de la ciutat, alhora que concentrà la part principal dels oficis dedicats a les activitats marineres, comercials i productives.¹⁹

Aquest gran desenvolupament de la Ribera va portar a la construcció d'una nova església parroquial que substituï la de Santa Maria de les Arenes: fou l'església de Santa Maria del Mar, que es va edificar entre 1329 i 1382²⁰.

Mentrestant, el quarter de Sant Pere, més enllà de la part que englobava de l'antic *burgus* del segle XI (on sí que hi havia una concentració d'oficis artesans i comercials), presentava al segle XIV uns baixíssims percentatges d'oficis i una posició relativament benestant. Era un sector sense cap especialització definida, amb un reduït tant per cent de focs dedicats a oficis mecànics.²¹

No obstant això, la presència del Rec Comtal va anar atraient a l'antic quarter de Sant Pere la instal·lació d'indústries tèxtils i d'adoberies, molt presents a l'àrea durant els segles XVI i XVII (en trobem el record en el nom de

---

¹⁷ GUÀRDIA i GARCIA, 1992, pàg. 47.

¹⁸ HURTADO, MESTRE i MISERACHS, 1995, pàg. 120.

¹⁹ GUÀRDIA i GARCIA, 1992, pàg. 47.

²⁰ GUÀRDIA i GARCIA, 1992, pàg. 60.

²¹ GUÀRDIA i GARCIA, 1992, pàg. 47-48.

carrers com Assaonadors, Blanqueria²², Vermell, Carders, Corders, etc.)²³. Així mateix, al voltant de l'eix format pel carrer de la Bòria, dels Corders i dels Carders es van anar concentrant serveis de transport (alfòndecs, traginers, hostals) i de correus²⁴.

Al segle XVI, a diferència del cas del quarter de Sant Pere, es pot apreciar una lleugera pèrdua de pes demogràfic del quarter de Mar respecte el conjunt de la ciutat²⁵, si bé fins el 1714 mantingué una certa preponderància. A partir de la derrota catalana d'aquest any, però, es va entrar en un període definitiu de decadència, principalment perquè Felip V ordenà la destrucció d'un miler de cases del quarter de Mar per tal de construir la Ciutadella, una fortalesa militar amb la seva corresponent esplanada a l'entorn per reforçar el sistema defensiu i, sobretot, assegurar un control efectiu sobre la població de Barcelona²⁶. La construcció de l'esplanada, que començava aproximadament a l'alçada de l'actual carrer del Comerç, va significar també el desviament del Rec Comtal cap a l'actual carrer del Rec i va afectar en gran mesura, així mateix, el convent de Sant Agustí, que ja havia quedat parcialment destruït per la batalla de 1714. Els monjos acabaren abandonant el convent (el 1750 s'instal·laren al convent de Sant Agustí el Nou, al Raval) i el terreny que ocupaven fou en part destinat a l'esplanada de la Ciutadella, en part al forn de la ciutat, en part a una escola de matemàtiques (la *Real Academia Militar de Matemáticas*, que s'hi va establir el 1720) i en part per una caserna de soldats²⁷.

Potser influït per la proximitat de l'*Academia* i de la caserna, el capità general de Catalunya Agustín de Lancaster va idear una reforma per tal de

---

²² L'actual carrer de la Blanqueria era anomenat antigament carrer Mitjà de la Blanqueria, per tal de diferenciar-lo del carrer Major de la Blanqueria o de la Blanqueria Major, per on passava el Rec Comtal; el carrer Major de la Blanqueria correspon a l'actual carrer d'en Tantarantana, que ja tenia aquest nom el 1616 (AMADES, 1984, pàg. 722).

²³ FABRE i HUERTAS, 1977, pàg. 164-165 i 182.

²⁴ AA. VV. 1969-1980, vol. 3, pàg. 732, entrada "Bòria, la".

²⁵ GUÀRDIA i GARCIA, 1992, pàg. 61.

²⁶ Hi ha autors que parlen de 1262 cases enderrocades (FABRE i HUERTAS, 1977, pàg. 238), d'altres afirmen que finalment només van ser 800 (AA. VV., 1983-1985, vol. I, pàg. 194), mentre que d'altres asseguren que les cases demolides foren aproximadament 1015, incloses les ja enderrocades en aquesta àrea pel setge i l'assalt (GARCIA i GUÀRDIA, 1986, pàg. 62-63).

tapar el Rec el 1798, per raons d'higiene. Aquesta reforma s'ha d'englobar en el projecte de construcció del Passeig Nou, de Sant Joan o de l'Esplanada, també projectat (i realitzat pràcticament en la seva totalitat) per Agustín de Lancaster.²⁸

Tot plegat no va afectar el molí de la Sal, un molí que recollia l'herència de l'antiga Vilanova dels molins de la mar amb la seva situació al sud-est del convent, tocant a l'actual plaça de Pons i Clerch (indret que antigament era conegut com Clot de l'Aigua perquè solia embassar-s'hi l'aigua); el molí encara subsistia l'any 1825.²⁹

Al quarter de Sant Pere, gràcies a la tradició artesana tèxtil de la zona i a la proximitat del Rec Comtal, durant la segona meitat del segle XVIII s'hi instal·laren gran quantitat de fàbriques d'indianes. La mancança d'espai al barri, però, en un context d'augment demogràfic i densificació a la ciutat, jugaren a favor del barri del Raval, que tenia més espais lliures. D'aquesta manera, ja a finals del segle XVIII i durant el segle XIX es tendria a desplaçar-hi les indústries.³⁰

Durant la segona meitat del segle XIX i els inicis del segle XX, els antics quarters de Mar i de Sant Pere foren objecte d'una sèrie de processos que en modificaren la fesomia: foren afectats per la conversió dels antics cementiris parroquials i d'altres espais en places públiques³¹, així com pels processos de desamortització de la primera meitat del segle XIX, per l'enderrocament de les muralles el 1854³², per l'enderrocament de la Ciutadella l'any 1869, després de

---

²⁷ AA. VV., 1983-1985, vol. II, pàg. 53-54; GALERA, ROCA i TARRAGÓ, 1982, pàg. 107.

²⁸ CURET, 1953, pàg. 188; GARCIA i GUÀRDIA, 1986, fig. 76.

²⁹ AMADES, 1984, pàg. 702-703 i 726. Vegeu, als Annexes: "Documentació planimètrica", fig. D.

³⁰ FABRE i HUERTAS, 1977, pàg. 184-185; GARCIA i GUÀRDIA, 1986, pàg. 69, fig. 68-69.

³¹ Pel que fa als cementiris parroquials, el 1775 Carles III va ordenar suprimir-los a l'interior de les grans urbs i es construí el Cementiri Nou a la platja de la Mar Bella; el 1816 s'ordenà que els de dins de les ciutats fossin empedrats (FABRE i HUERTAS, 1977, pàg. 175; GARCIA i GUÀRDIA, 1986, pàg. 77-78 i 81).

³² GARCIA i GUÀRDIA, 1986, pàg. 76.

la revolta de 1868³³, i per la política d'obrir nous carrers més amples i rectes a la ciutat antiga (carrer de la Princesa, entre 1851 i 1853, i la Via Laietana, entre 1908 i 1913³⁴).

Intervencions anteriors

La zona que ocupaven les vilanoves de Sant Cugat i de Santa Maria és una àrea que ha estat objecte d'un nombre important d'actuacions arqueològiques. Per aquesta raó, citarem únicament aquelles que considerem més rellevants per l'interès de les restes exhumades o bé per la proximitat (tant temporal com espacial) a la intervenció efectuada.

Durant l'any 1993, es va portar a terme un estudi històric i arqueològic a l'antic convent de Sant Agustí, en el context d'un projecte de creació d'un Centre de Formació Ocupacional de Restauració i Hosteleria, que contemplava la rehabilitació de l'edifici i que, per tant, tenia un abast global sobre l'edifici i el seu subsòl. Durant la intervenció es van localitzar diverses estructures del convent que van permetre reconstruir-ne parcialment la seva evolució estructural des de la creació, al segle XIV.³⁵

Els anys 1994 i 1996 es va efectuar el seguiment arqueològic de la primera fase de les obres de consolidació i restauració del conjunt històric de l'antic convent de Sant Agustí. Durant la intervenció de 1994 es va confirmar la conservació en el subsòl de gran part de les plantes dels dos claustres, mentre que a la de 1996 es van documentar diverses estructures pertanyents a l'antic convent i una àrea d'enterraments molt densa al pati del claustre gòtic, probablement tots ells d'un mateix moment cronològic: darrer del segle XVII o inicis del XVIII.³⁶

---

³³ Els terrenys que havia ocupat foren destinats a la realització de dos grans projectes: el parc de la Ciutadella, d'una banda, i el Mercat del Born (1876), de l'altra, ambdós dissenyats pel mestre d'obres Josep Fontserè (AA. VV., 1983-1985, vol. II, pàg. 274 i 283).

³⁴ AA. VV., 2001, pàg. 61 i 63.

³⁵ GRANADOS, 1993.

³⁶ BACARIA i PAGÈS, 1997.

L'any 1998 s'intervingué altra vegada a l'antic convent de Sant Agustí, si bé en una zona molt reduïda. Es van posar al descobert murs corresponents a reformes realitzades durant època moderna, així com un paviment també modern i estructures fruit de les modificacions de què fou objecte el convent en ser transformat en caserna militar.³⁷

Després d'una primera intervenció en què es van localitzar dos enterraments amb coberta de lloses de pedra, durant el 1997-1998 es va excavar al solar del núm. 7 del carrer del Comerç. Es documentà un total de vint tombes de l'alta edat mitjana (segles VIII-IX), probablement integrants de la gran necròpolis que, des del baix imperi, s'estengué al nord-est de Barcelona. Així mateix, es localitzaren diverses estructures del barri de la Ribera (segle XIV-XVIII), nivells d'enderroc i anivellament corresponents a l'Esplanada (segles XIII-XIX) i, finalment, restes d'edificis que confirmen la reconstrucció del barri a partir de la segona meitat del segle XIX.³⁸

La següent intervenció que volem destacar s'efectuà l'any 1998 a l'antic Mercat del Born, en el context de les obres d'adequació de l'edifici com a Biblioteca Provincial. Va consistir en un sondeig que descobrí part del traçat del Rec Comtal i estructures d'habitació modernes³⁹.

Ja a l'any 2001, es realitzà una excavació a l'avinguda Marquès de l'Argentera (a la zona davant de l'estació de França i la seu del Govern Civil), i al tram baix del carrer del Comerç fins a connectar amb l'aparcament de la plaça Comercial al davant de l'antic mercat del Born. Va consistir en una sèrie de sondejors motivats per la construcció d'un aparcament al subsòl de l'avinguda Marquès de l'Argentera i del carrer del Comerç. Es documentaren nivells arqueològics d'època moderna, tant anteriors a l'enderrocament ordenat per Felip V com posteriors.⁴⁰

---

³⁷ FÀBREGAS, [1998 o post.]

³⁸ MARTÍN, [1997 o post.]; VILA, 1999.

³⁹ FÀBREGAS i HUERTAS, [1998 o posterior].

⁴⁰ FERRER, 2002.

També s'ha d'esmentar, naturalment, la gran excavació del solar del Mercat del Born, que es va portar a terme entre el novembre de 2001 i l'abril de 2002, en previsió de la construcció de la Biblioteca Provincial de Barcelona. Els resultats permeten veure l'evolució d'aquesta zona del barri de la Ribera des dels seus orígens medievals fins a la seva destrucció ja en època moderna, a arrel de la construcció de la ciutadella militar. D'aquesta manera, s'ha documentat com es va anar ocupant de manera gradual: l'àrea nord s'edificà al segle XIV, amb construccions grans i de qualitat, mentre que l'àrea meridional va ser ocupada per cases de pescadors molt més petites al segle XVI. Això no obstant, al segle XVII es portaren a terme transformacions en els edificis d'ambdues àrees (canvi d'orientació de les cases, modificacions de la distribució de les parets).⁴¹

Durant els anys 2001 i 2002, també, es va portar a terme el seguiment arqueològic d'unes obres de canalització d'aigua no potable a l'entorn del parc de la Ciutadella. Durant la intervenció es van localitzar estructures relacionades probablement amb l'antic complex militar de la Ciutadella.⁴²

L'any 2002 es va efectuar un control arqueològic en dos solars del passeig de Picasso, en què es va localitzar dues estructures que probablement havien format part de l'antic barri de la Ribera.⁴³

Finalment, l'any 2004 es va dur a terme un seguiment arqueològic als carrers Comercial, de la Ribera i passeig de Picasso, amb motiu d'unes obres de reforçament de la xarxa elèctrica. Durant aquesta intervenció es va documentar, a la cantonada del carrer Comercial amb Ribera, un parell de murs molt probablement d'època moderna.⁴⁴

---

⁴¹ ARTIGUES i FERNÁNDEZ, 2002.

⁴² TRAVESET, 2003.

⁴³ RÍO, 2002.

⁴⁴ MONGUILÓ, 2005.

4. Motivacions i objectius de la intervenció

El seguiment arqueològic de la present memòria es va originar arran de la necessitat de l'empresa FECSA ENDESA de realitzar una estesa de cable elèctric subterrani de mitja tensió (núm. d'obra: 798567-C i D). Com que l'àrea afectada forma part d'una Zona d'Interès Arqueològic i d'alt valor històric de la ciutat de Barcelona, es va plantejar la necessitat de portar a terme una intervenció arqueològica preventiva.

El control arqueològic de l'actuació es va encarregar a l'empresa de gestió arqueològica ATICS, S. L., i l'arqueòloga Laia Santanach n'assumí la direcció tècnica. Els treballs de control es van dur a terme entre els dies 14 a 31 de gener de 2005, sota la supervisió del Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona. Pel que fa als treballs d'estesa de cable, la primera obra fou realitzada per l'empresa Catalana d'Obres i Serveis Elèctrics, S.A., mentre que la segona va ser portada a terme per l'empresa Construcciones y Montajes Vazquez, S. L., totes elles subcontractades, en últim terme, per l'empresa ESPELSA.

Amb el seguiment arqueològic es pretenia, d'una banda, localitzar i documentar possibles restes patrimonials que poguessin veure's afectades per l'actuació urbanística, i, de l'altra banda, i relacionat amb la primera, obtenir la màxima informació possible de l'àrea afectada per tal de complementar els estudis realitzats fins a l'actualitat. En aquest sentit s'ha de tenir en compte que el lloc que ens ocupa té interès històric i arqueològic per les següents raons:

- a) es troba a la zona suburbial de la ciutat romana de *Barcino*.
- b) A la zona de la plaça de Pons i Clerch hi passava l'antic Rec Comtal.
- c) S'hi podrien trobar restes de les estructures de defensa de la ciutat en època medieval i moderna.

- d) En diverses intervencions realitzades al passeig de Picasso s'ha documentat la presència d'estructures arquitectòniques que formaven part de l'antic barri de la Ribera, enderrocat després de la derrota de 1714.

5. Metodologia

Tal i com el Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona especifica, en aquesta intervenció arqueològica s'ha utilitzat el mètode de registre ideat per E. C. Harris⁴⁵ i A. Carandini⁴⁶.

Es tracta d'una metodologia sistemàtica que consisteix a registrar objectivament els estrats que s'exhumen, amb l'objectiu d'entendre'n la formació, delimitació i ordre de deposició. Per a fer-ho, es numera els estrats sota el nom d'"unitat estratigràfica" (u. e.), de manera que se'ls individualitza uns dels altres. Cada u. e. es registra en una fitxa on s'indiquen les dades que permeten la seva correcta identificació i descripció (ubicació en el jaciment, característiques físiques, posició física respecte a la resta d'u. e. del jaciment amb les quals es relaciona).

Aquest mètode també inclou la realització de material gràfic: planimetria d'una banda i fotografia de l'altra. La planimetria es concreta en plantes i seccions, les quals ens donen, respectivament, una visió diacrònica i una de sincrònica de les troballes realitzades. Pel que fa al material fotogràfic, és imprescindible per a la constància visual dels treballs realitzats.

Cal esmentar també el tractament que es dona al material arqueològic, si n'apareix durant els treballs d'excavació. En primer lloc, es renta amb aigua (sempre que sigui possible per les característiques del material) i se sigla cada peça, per tal de deixar constància del seu lloc de procedència (la sigla consisteix en el codi del jaciment –amb l'any– i la unitat estratigràfica a què pertany el material). I, en segon lloc, les peces preferents, és a dir, aquelles que tenen forma o una decoració prou important, es dibuixen i reben un número, per tal que quedin individualitzades.

---

⁴⁵ HARRIS, 1991.

⁴⁶ CARANDINI, 1997.

6. Descripció dels treballs realitzats

El seguiment arqueològic es va efectuar entre els dies 14 i 31 de gener de 2005.

En concret, es va efectuar el seguiment de dos trams de la mateixa obra (núm. d'obra: 798567, trams C i D). La rasa del tram C havia de començar davant del núm. 8 del passeig de Pujades, creuar el passeig de Picasso, continuar entre els núm. 10 i 16 de la vorera d'aquest passeig i, finalment, seguir entre els núm. 61 i 53 de la vorera del carrer de la Princesa; el tram D, per la seva banda, estava previst que s'iniciés a la plaça de Pons i Clerch, núm. 1 i 2, creués el carrer del Comerç davant del núm. 17, continués per la vorera d'aquest carrer fins al núm. 25, i allí travessés de nou el carrer fins al núm. 1 del carrer de la Fusina.

En realitat, va haver-hi algunes variacions en el traçat original. En el cas del primer tram o tram C, es va decidir no recórrer el passeig de Picasso entre el núm. 10 i 16, sinó fer-ho per l'altre cantó del carrer, és a dir, per la vorera davant del núm. 5 i davant de l'espai entre el núm. 5 i 7; l'encreuament del passeig de Picasso s'hauria d'haver fet, per tant, per davant d'aquest espai entre el núm. 5 i 7, però no va ser necessari gràcies a l'aprofitament de tub per a cable elèctric ja col·locat. Així mateix, es va decidir que l'encreuament del carrer del Comerç davant del núm. 17 i que la rasa a la plaça de Pons i Clerch (que únicament va ser davant del núm. 2, perquè el núm. 1 ja no existeix⁴⁷) pertanyessin finalment a aquest tram. Pel que fa als canvis en el segon tram, o tram D, l'única modificació va ser que l'encreuament del carrer del Comerç davant del núm. 25 no va anar a parar directament al núm. 1 del carrer de la Fusina, sinó al núm. 56 del carrer del Comerç, des d'on es va estendre la rasa fins al núm. 1 d'aquell carrer.⁴⁸

El procés de treball fou el següent: l'extracció del paviment i de la seva preparació de formigó (en cas d'existir-ne) es va portar a terme a les voreres

---

⁴⁷ Vegeu, als Annexes: "Documentació planimètrica", fig. B.

mitjançant martell compressor, mentre que el buidatge de la rasa fins a la profunditat desitjada es va fer o bé amb una màquina retroexcavadora giratòria de mida petita, o bé de manera manual, utilitzant pic i pala, si la presència de serveis o l'estretor de la vorera impedia fer-ho mecànicament.⁴⁹

Per raons de claredat en la documentació, es va considerar oportú dividir la zona intervinguda en rases diferents, segons el carrer, plaça o passeig que recorreguessin, així com també es va donar número individual als diferents encreuaments. D'aquesta manera, la rasa del carrer de la Princesa va passar a ser la Rasa 100, la de la vorera nord-est del carrer del Comerç esdevingué la Rasa 200, la del passeig de Picasso la Rasa 300, l'encreuament del carrer del Comerç davant del núm. 25 es va anomenar Rasa 400, l'encreuament del carrer de la Princesa va passar a ser la Rasa 500, la rasa a la plaça de Pons i Clerch va ser la Rasa 600, l'encreuament del carrer del Comerç davant del núm. 17 es va anomenar Rasa 700 i, finalment, el fragment de rasa de la vorera sud-oest del carrer del Comerç va esdevenir la Rasa 800.⁵⁰

Pel que fa a les unitats estratigràfiques aparegudes durant el procés d'excavació, se les va numerar de manera correlativa a partir del número que identificava la rasa. Així, per exemple, a partir del núm. 101 en el cas de la Rasa 100.

Tot seguit, passarem a anar descrivint l'estratigrafia de cadascuna de les rases.⁵¹

---

⁴⁸ Vegeu, als Annexes: "Documentació planimètrica", fig. B.

⁴⁹ Vegeu, als Annexes: "Documentació fotogràfica", núm. 5 a 7.

⁵⁰ Vegeu, als Annexes: "Documentació planimètrica", fig. B.

⁵¹ Vegeu una mostra representativa dels talls estratigràfics als Annexes: "Documentació fotogràfica", núm. 8 a 10.

Rasa 100 (carrer de la Princesa)

Fotografies núm. 8, 11 i 38.

La Rasa 100, d'uns 60 cm. d'amplada, va presentar únicament estratigrafia d'època contemporània:

- **U. e. 101:** Paviment actualment en ús al carrer de la Princesa, format per rajoles quadrades de ciment de 20 cm. de costat per 3'5 cm. de gruix, usualment anomenades "panot". Cobria la u. e. 102 i era equivalent a les unitats 201 i 801.
- **U. e. 102:** Preparació del paviment actualment en ús al carrer de la Princesa consistent en una capa de morter de ciment d'uns 8 cm. de potència. Era coberta per la unitat 101, cobria la 103 i era equivalent a les u. e. 202 i 802.
- **U. e. 103:** Nivell de terraplenament o de rebliment de rases recents realitzades per al soterrament de serveis. Era format per sauló de color marró fosc, barrejat amb terra i pedres petites, així com amb material constructiu contemporani i plàstics. Es va recollir també material ceràmic modern i contemporani⁵². Es va constatar l'existència de serveis d'electricitat que seguien longitudinalment la rasa, així com de serveis de gas, llum, conductes residuals i aigua que la creuaven perpendicularment o transversal. L'estrat s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa (uns 65 cm. respecte el nivell de sòl actual). La u. e. era coberta per la unitat 102 i era equivalent als estrats 203, 301, 403, 503, 604, 703, 803.

---

⁵² Vegeu, als Annexes: "Inventari".

Rasa 200 (vorera nord-est del carrer del Comerç)

Fotografia núm. 12.

La Rasa 200, també d'uns 60 cm. d'amplada, va presentar igualment estratigrafia d'època contemporània:

- **U. e. 201:** Paviment actualment en ús al carrer del Comerç. Era compostat per rajoles quadrades de ciment de 20 cm. de costat per 3'5 cm. de gruix, usualment anomenades "panot". Cobria la u. e. 202 i era equivalent a les unitats 101 i 801.
- **U. e. 202:** Preparació del paviment actualment en ús al carrer del Comerç, format per una capa de morter de ciment d'uns 8 cm. de potència. Era coberta per la unitat 201, cobria la 203 i era equivalent a les u. e. 102 i 802.
- **U. e. 203:** Nivell de terraplenament o de rebliment de rases recents realitzades per al soterrament de serveis. Consistia en sauló de color marró clar ataronjat, barrejat amb petites pedres i restes de material constructiu contemporani. Al llarg de la rasa es van localitzar serveis de llum perpendiculars i longitudinals al sentit de la mateixa, així com també serveis de gas, aigua i llum que la creuaven transversalment. L'estrat s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa (uns 80 cm. respecte el nivell de sòl actual). La u. e. era coberta per la unitat 202 i era equivalent als estrats 103, 301, 403, 503, 604, 703, 803.

Rasa 300 (passeig de Picasso)

Fotografies núm. 9 i 13.

Rasa de 30 cm. d'amplada. Es documentà un sol estrat, d'època contemporània:

- **U. e. 301:** Estrat de terraplenament (i de rebliment de rases de servei recents) de la vorera nord-est del passeig de Picasso, format per sauló i terra barrejats, amb gran quantitat de runa i de material orgànic. S'hi va recollir material ceràmic modern⁵³. El nivell s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa (uns 90 cm. respecte el nivell de sòl actual). Equivalia a les u. e. 103, 203, 403, 503, 604, 703 i 803.

Rasa 400 (encreuament del carrer del Comerç davant del núm. 25)

Fotografia núm. 14.

També la Rasa 400, que tenia 60 cm. d'amplada, va presentar estratigrafia contemporània:

- **U. e. 401:** Paviment actualment en ús a la calçada del carrer del Comerç, consistent en una capa d'uns 10 cm. d'asfalt. Era igual a les u. e. 501 i 701 i cobria la unitat 402.
- **U. e. 402:** Preparació de paviment actualment en ús a la calçada del carrer del Comerç, format per un nivell d'uns 25 cm. de formigó. Cobert per la u. e. 401, cobria al seu torn la unitat 403 i era igual a la 502.
- **U. e. 403:** Nivell de terraplenament o de rebliment de rases recents realitzades per al soterrament de serveis. Era format per sauló de color

---

⁵³ Vegeu, als Annexes: "Inventari".

marró fosc barrejat amb terra i runa, i era travessat per tres clavegueres que seguien la direcció del carrer. L'estrat s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa (uns 90 cm. respecte el nivell de sòl actual). Cobert per la u. e. 402, equivalia a les unitats 103, 203, 301, 503, 604, 703 i 803.

Rasa 500 (encreuament del carrer de la Princesa)

Fotografia núm. 15.

La Rasa 500 tenia 80 cm. d'amplada i va presentar, també, estratigrafia d'època contemporània.

- **U. e. 501:** Paviment actualment en ús a la calçada del carrer de la Princesa. Consistia en una capa d'asfalt d'uns 10 cm. Era igual a les u. e. 401 i 701 i cobria la unitat 502.
- **U. e. 502:** Preparació de paviment actualment en ús a la calçada del carrer de la Princesa, format per un nivell d'uns 25 cm. de formigó. Era cobert per la u. e. 501, cobria al seu torn la unitat 503 i era igual a la 402.
- **U. e. 503:** Nivell de terraplenament o de rebliment de rases de servei recents. Format per sauló de color groguenc molt homogeni, s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa (uns 90 cm. respecte el nivell de sòl actual). Cobert per la u. e. 502, equivalia a les unitats 103, 203, 301, 403, 604, 703 i 803.

Rasa 600 (plaça de Pons i Clerch)

Fotografies núm. 10, 16-35 i 39. Figures C a N.

La Rasa 600 tenia 40 cm. d'amplada. Va aparèixer la següent estratigrafia:

- **U. e. 601:** Paviment actualment en ús a la plaça de Pons i Clerch, format per lloses rectangulars de ciment (de 40 x 60 cm. de costat i 6 de gruix). Cobria la u. e. 602.
- **U. e. 602:** Preparació del paviment actualment en ús a la plaça de Pons i Clerch, composta per una capa de morter de ciment d'uns 5 cm. de potència. Coberta per la u. e. 601, cobria la 603.
- **U. e. 603:** Segon nivell de preparació del paviment actualment en ús a la plaça de Pons i Clerch, format per una capa de formigó d'una potència d'uns 20 cm. Cobert per la u. e. 602, cobria al seu torn la 604.
- **U. e. 604:** Nivell de terraplenament o de rebliment de rases de servei realitzades recentment, consistent en sauló de color marró fosc barrejat amb runa, amb clapes extenses d'argila vermella (barrejada també amb runa i amb nòduls de calç). Es recollí material ceràmic modern i contemporani associat a aquest estrat⁵⁴. L'estrat s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa (uns 90 cm. respecte el nivell de sòl actual). Cobert pel nivell 603, cobria les u. e. des de la 605 a la 623, i equivalia a les unitats 103, 203, 301, 403, 503, 703 i 803.
- **U. e. 605** (fotografies núm. 17, 18, 19 i 32): Mur format per pedres irregulars (de mida petita i mitjana) i maons massissos lligats amb morter de calç blanquinós de poca qualitat. La cota superior del mur apareixia a 3'73 m. s. n. m. Desconeixem la cota inferior, ja que s'estenia més enllà de la profunditat màxima de la rasa en aquella zona (aproximadament 3'42 m. s. n. m.). Era cobert per la u. e. 604.

- **U. e. 606** (fotografies núm. 20, 21 i 32): Mur compostat per pedres petites irregulars lligades amb morter de calç lleugerament ataronjat de poca qualitat. Apareix tallat per pel sud-est i pel sud-oest (en aquest cas, probablement va ser tallat per la rasa de la claveguera que s'hi va localitzar). Només es va poder documentar l'estructura en planta, a 3'44 m. s. n. m. Era cobert per la u. e. 604 i se li recolzava la u. e. 607.
- **U. e. 607** (fotografies núm. 20, 21 i 32): Estuc de morter de calç de color blanquinós. Només es va poder documentar l'estructura en planta, a 3'44 m. s. n. m. Era cobert per la u. e. 604 i es recolzava a la u. e. 607.
- **U. e. 608** (fotografies núm. 22 i 23): Mur format per pedres petites i mitjanes irregulars, maons massissos i morter de calç poc depurat de color blanquinós. La cota superior del mur apareixia a 3'38 m. s. n. m. Desconeixem la cota inferior, ja que s'estenia més enllà de la profunditat màxima de la rasa en aquella zona (aproximadament 3'14 m. s. n. m.). Era cobert per les u. e. 604 i 609.
- **U. e. 609** (fotografia núm. 22): Capa de formigó amb pedres petites irregulars i fragments de maons col·locats aleatòriament a l'interior. Cota superior: 3'38 m. s. n. m. Cota inferior: 3'28 m. s. n. m. Coberta per la u. e. 604, cobria al seu torn la u. e. 608.
- **U. e. 610** (fotografies núm. 24, 25 i 30): Pou de registre del Rec Comtal (zona de l'est). Realitzat amb maons massissos (30 x 15 x 4 cm.) units amb morter de calç blanquinós. Cada un dels quatre costats del pou de registre està format per un arc de maons a sardinell que sosté una filada superior de maons col·locats en la mateixa direcció que l'arc. Cota superior: 3'31 m. s. n. m. Cota inferior: 2'93 m. s. n. m. Cobert per la u. e. 604, es lliurava a la 612 i era igual a la 611.
- **U. e. 611** (fotografies núm. 24 i 25): Pou de registre del Rec Comtal (zona de l'oest). Realitzat amb maons massissos (30 x 15 x 4 cm.) units

---

⁵⁴ Vegeu, als Annexes: "Inventari".

amb morter de calç blanquinós. Cada un dels quatre costat del pou de registre està format per un arc de maons a sardinell que hauria de sostenir una filada superior de maons col·locats en la mateixa direcció que l'arc. En el cas dels costats nord-oest i sud-oest (és a dir, els que ens ocupen) aquesta filada no s'ha conservat. Cota superior: 3'27 m. s. n. m. Cota inferior: 2'93 m. s. n. m. Cobert per la u. e. 604, es lliurava a la 613 i era igual a la 610.

- **U. e. 612** (fotografies núm. 24 i 25): Volta del Rec Comtal (zona de l'est). Formada per maons (en desconeixem les dimensions) col·locats en la direcció que segueix el Rec i arrebossats amb morter de calç blanquinós de poca qualitat per la part superior. Coberta per la u. e. 604 i 614, era equivalent a la u. e. 613; se li entregava la unitat estratigràfica 610. Va aparèixer a 3'24 m. s. n. m.
- **U. e. 613** (fotografies núm. 24 i 25): Volta del Rec Comtal (zona de l'oest). Formada per maons (en desconeixem les dimensions) col·locats en la direcció que segueix el Rec i arrebossats amb morter de calç blanquinós de poca qualitat per la part superior. Coberta per la u. e. 604 i 615, era equivalent a la u. e. 612; se li entregava la unitat estratigràfica 611. Es va documentar a 3'28 m. s. n. m.
- **U. e. 614** (fotografies núm. 24 a 27): Nivell de paviment o d'anivellament que cobreix part de la volta del Rec Comtal (zona de l'est). Nivell format per pedres irregulars (si bé força planes) de dimensions petites i algun fragment de material ceràmic, tot lligat amb morter de calç poc depurat i blanquinós. Cobria les unitats 612 i 616, alhora que també es recolzava en aquesta última, era coberta per la 604 i equivalia a la 615. La cota superior era de 3'27 m. s. n. m.
- **U. e. 615** (fotografies núm. 24 i 25): Nivell de paviment o d'anivellament que cobreix part de la volta del Rec Comtal (zona de l'oest). Nivell format per pedres irregulars (si bé força planes) de dimensions petites i algun fragment de material ceràmic, tot lligat amb morter de calç poc depurat i

blanquinós. Cobria les unitats 613 i 617, alhora que també es recolzava en aquesta última, era coberta per la 604 i equivalia a la 614. La cota superior era de 3'27 m. s. n. m.

- **U. e. 616** (fotografies núm. 24, 25 i 28): Mur de tancament de la volta del Rec Comtal pel nord-est, format per pedres irregulars (de dimensions petites i mitjanes) unides amb morter de calç blanquinós i poc depurat. Presentava una bona cara vista. Era cobert per les unitats 604 i 614, i equivalia a la u. e. 617. Cota superior: 3'27 m. s. n. m. Desconeixem la cota inferior, ja que el mur s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa en aquella zona (és a dir, més enllà dels 3'17 m. s. n. m.).
- **U. e. 617** (fotografies núm. 24, 25 i 29): Mur de tancament de la volta del Rec Comtal pel sud-oest, format per pedres irregulars (de dimensions petites i mitjanes) unides amb morter de calç blanquinós i poc depurat. Presentava una bona cara vista. Era cobert per les unitats 604 i 615, i equivalia a la u. e. 616. Cota superior: 3'27 m. s. n. m. Desconeixem la cota inferior, ja que el mur s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa en aquella zona (és a dir, més enllà dels 3'05 m. s. n. m.).
- **U. e. 618** (fotografies núm. 31 i 32): Mur de claveguera (mur del nord-oest). Formada per maons massissos (30 x 14 x 3 cm.) lligats amb morter de calç de color blanc poc depurat. Els maons estaven col·locats de manera paral·lela a la direcció de la claveguera. Cobert per la u. e. 604, cobria al seu torn la u. e. 620 i era equivalent al mur 619. Cota superior: 3'80 m. s. n. m. Cota inferior: 3'49 m. s. n. m.
- **U. e. 619** (fotografies núm. 31 i 32): Mur de claveguera (mur del sud-est). Formada per maons massissos (30 x 14 x 3 cm.) lligats amb morter de calç de color blanc poc depurat. Els maons estaven col·locats de manera paral·lela a la direcció de la claveguera. Cobert per la u. e. 604, cobria al

seu torn la u. e. 620 i era equivalent al mur 618. Cota superior: 3'80 m. s. n. m. Cota inferior: 3'49 m. s. n. m.

- **U. e. 620** (fotografies núm. 31 i 32): Paviment de claveguera format per maons massissos lligats amb morter de calç de color blanc poc depurat. Els maons eren col·locats de manera perpendicular a la direcció de la claveguera. El paviment era cobert per les u. e. 604, 618 i 619. La cota superior de l'estructura era de 3'49 m. s. n. m., mentre que la cota inferior no es va poder apreciar, ja que s'estenia més enllà de la cota màxima de la rasa a la zona (uns 3'47 m. s. n. m.).
- **U. e. 621** (fotografies núm. 33 i 35): Coberta d'estructura indeterminada (estructura pel pas de serveis?). Era formada per unes quatre filades de maons massissos (només en coneixem el gruix: 4 cm.) lligats amb morter de calç de color blanc poc depurat. Els maons estaven col·locats de manera paral·lela a la direcció de l'estructura. La unitat era coberta per la u. e. 604, cobria a la 622 i s'entregava a la 623. Cota superior: 3'77 m. s. n. m. Cota inferior: 3'61 m. s. n. m.
- **U. e. 622** (fotografies núm. 33 i 35): Mur d'estructura indeterminada (estructura pel pas de serveis?). Es tracta del mur que sustenta la coberta 621, fet amb pedres irregulars de dimensions mitjanes i petites lligades amb morter de calç de color blanc poc depurat. Era cobert per les u. e. 604 i 621. Cota superior: 3'61 m. s. n. m. Desconeixem la cota inferior, ja que el mur s'estenia més enllà de la cota màxima de la rasa a la zona (uns 3'44 m. s. n. m.).
- **U. e. 623** (fotografies núm. 33 a 35): Mur. Comosat per pedres de diverses dimensions i fragments de maons lligats amb morter de calç de color blanc poc depurat. La cara del mur que vam poder observar (la del nord-est) era força acurada. El mur era cobert per la u. e. 604 i se li entregava la u. e. 621. Cota superior: 3'84 m. s. n. m. Desconeixem la cota inferior, ja que el mur s'estenia més enllà de la cota màxima de la rasa a la zona (uns 3'44 m. s. n. m.).

Totes les troballes de la Rasa 600 van ser protegides amb geotèxtil⁵⁵.

Rasa 700 (encreuament del carrer del Comerç davant del núm. 17)

Fotografia núm. 36.

Amb 80 cm. d'amplada, la Rasa 700 va presentar únicament estratigrafia contemporània:

- **U. e. 701:** Paviment actualment en ús a la calçada del carrer del Comerç, consistent en una capa d'uns 10 cm. d'asfalt. Igual a les u. e. 401 i 701, cobria la unitat 702.
- **U. e. 702:** Antic nivell de paviment de la calçada del carrer del Comerç (que en el present funciona com a preparació del paviment actual), format per llambordes d'uns 15 cm. de potència i unes dimensions de llargada i amplada irregulars, al voltant de 15 x 10 cm. Era coberta per la unitat 701 i cobria la 703.
- **U. e. 703:** Nivell de terraplenament o de rebliment de rases recents realitzades per al soterrament de serveis. Era format per sauló de color marró fosc barrejat amb terra i runa. L'estrat s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa (aproximadament 1 m. respecte el nivell de sòl actual). Cobert per la u. e. 702, equivalia a les unitats 103, 203, 301, 403, 503, 604 i 803.

---

⁵⁵ Vegeu, als Annexes: "Documentació fotogràfica", núm. 39.

Rasa 800 (vorera sud-oest del carrer del Comerç)

Fotografia núm. 37.

La Rasa 800 tenia 80 cm. d'amplada i una estratigrafia completament contemporània:

- **U. e. 801:** Paviment actualment en ús al carrer del Comerç. Era compostat per rajoles quadrades de ciment de 20 cm. de costat per 3'5 cm. de gruix, usualment anomenades "panot". Cobria la u. e. 802 i era equivalent a les unitats 101 i 201.
- **U. e. 802:** Preparació del paviment actualment en ús al carrer del Comerç, format per una capa de morter de ciment d'uns 8 cm. de potència. Era coberta per la unitat 801, cobria la 803 i era equivalent a les u. e. 102 i 202.
- **U. e. 803:** Nivell de terraplenament o de rebliment de rases recents realitzades per al soterrament de serveis. Consistia en sauló de color groguenc força homogeni. Al llarg de la rasa es van localitzar serveis de llum en sentit perpendicular, transversal i longitudinals al sentit de la mateixa. L'estrat s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa (uns 70 cm. respecte el nivell de sòl actual). La u. e. era coberta per la unitat 802 i era equivalent als estrats 103, 203, 301, 403, 503, 604 i 703.

7. Conclusions

Tal com ja s'ha especificat a l'apartat anterior, cal remarcar en primer lloc que, malgrat la catalogació del seguiment com a "Intervenció arqueològica preventiva efectuada al carrer de la Fusina, núm. 1, carrer del Comerç, núm. 19-25, plaça de Pons i Clerch, núm. 1-2, carrer de la Princesa, núm. 53-61, passeig de Picasso, núm. 10-16 i passeig de Pujades, núm. 8", el traçat final va variar lleugerament. A part de canvis de menys entitat (que s'han detallat a l'apartat precedent), el canvi fonamental va ser que el passeig de Picasso no es va recórrer entre el núm. 10 i 16, sinó que es va fer per l'altre cantó del carrer (per la vorera del Parc de la Ciutadella, davant del núm. 5 i davant de l'espai entre el núm. 5 i 7).⁵⁶

Pel que fa als resultats arqueològics de la intervenció, únicament foren positius a la Rasa 600, la de la plaça de Pons i Clerch: van aparèixer un seguit d'estructures cobertes per nivells similars als que havien sortit a la resta de rases (paviment actualment en ús, preparació de paviment actualment en ús i estrat de terraplenament o de rebliment de rases de servei recents).

De totes les estructures, la que presentava més entitat era la del cobriment amb volta del Rec Comtal, amb un pou de registre al mig (unitats estratigràfiques 610 a 617). Tal com s'ha descrit a l'apartat de notícies històriques, la decisió de cobrir el Rec es va prendre l'any 1798, sembla ser que per raons d'higiene. Cal pensar, doncs, que la volta que es va localitzar durant la intervenció és de finals del segle XVIII, hipòtesi que ve reforçada tant pel tipus de materials utilitzats per realitzar l'estructura (maons massissos, morter de calç blanquinós i poc depurat, entre d'altres) com per elements que s'han conservat formant part de l'estructura. Concretament, ens referim a dos elements ceràmics incrustats en la unitat estratigràfica 614: un fragment d'olla i un fragment de rajola⁵⁷. Dels dos elements, el més interessant és el fragment de rajola (el d'olla és difícilment datable amb exactitud, més enllà d'època

---

⁵⁶ Vegeu, als Annexes: "Documentació planimètrica", fig. B.

⁵⁷ Vegeu, als Annexes: "Documentació fotogràfica", núm. 26 i 27.

moderna a contemporània); de la rajola podem dir que es tracta d'un model que es va fabricar entre la darrereria del segle XVII i la primeria del segle XVIII⁵⁸. Una vegada acabada la seva vida útil com a rajola pròpiament, doncs, va anar a parar al cobriment de la volta del Rec.

És interessant remarcar, en el cas de l'estructura de volta, que se'n va localitzar els extrems o murs de tancament (mur 616 per l'est i 617 per l'oest). Tot i que es va aprofundir la Rasa 600 fins a descobrir entre 12 i 20 cm. de l'alçat dels murs, no es va trobar ni el final dels mateixos ni es va localitzar cap nivell de paviment.

Per tant, cal suposar que el nivell de circulació usual a la zona intervinguda era, després del cobriment del Rec, més baix que el nivell de la volta, i que se circulava per ambdós costats del Rec (no es van trobar restes de murs de façana adossats als murs de tancament de la volta del Rec, que a més tenien bona cara vista). Ara bé, com que la volta estava anivellada en la seva part superior (unitats 614 i 615), sembla que devia ser també zona destinada al trànsit, si més no ocasional, ja que aquest seria dificultat per la presència de la boca del pou de registre en una situació lleugerament més elevada que les unitats d'anivellament (aproximadament uns 10 cm.).

Certament, costa d'entendre per quina raó es va fer tan elevada l'estructura de volta per cobrir el Rec, ja que això comportava perdre l'oportunitat d'ampliar molt considerablement la zona transitable del carrer (a la zona intervinguda, el Rec tenia una amplada aproximada de 5'4 m.⁵⁹). Potser, senzillament, es tractava d'un sistema per evitar el sobreiximent de les aigües.

Pel que fa a la resta d'estructures que es van localitzar, una d'elles, a l'est del Rec (u. e. 605), podria ser un mur de façana de les cases d'aquell costat del carrer, ja que té uns 60 cm. d'amplada, segueix una orientació similar

---

⁵⁸ AA. VV., 2000, pàg. 16, lám. VI, fig. 21 o 22.

⁵⁹ Cal pensar, però, que el Rec no tenia aquesta amplada durant tot el seu traçat: justament ens trobem en una zona molt immediata a l'entrada d'aigua del molí de la Sal, on el Rec s'eixamplava considerablement (vegeu, als Annexes: "Documentació planimètrica", fig. D i E).

al Rec i està situat a aproximadament 3'4 m. de distància d'aquest. D'altra banda, també podria tractar-se d'un mur documentat en un plànol de la zona de l'any 1725, on apareix el convent de Sant Agustí amb la part enderrocada i la que encara restava dempeus (el mur en qüestió s'adossava al convent de Sant Agustí, i juntament amb altres dos murs tancava un espai la funcionalitat del qual no s'especifica)⁶⁰. Des d'un punt de vista arqueològic, no es pot precisar la datació del mur, ja que no anava associat a material, però pel tipus de factura (pedres irregulars i maons massissos lligats amb morter de calç blanquinós de poca qualitat) sembla d'època moderna, molt probablement, per tant, d'un moment previ a l'enderrocament efectuat després de 1714 per construir la Ciutadella i l'esplanada al seu voltant.

A l'est d'aquesta estructura en va aparèixer una altra en planta (u. e. 606), tallada per l'est i pel sud i formada per pedres lligades amb morter de calç lleugerament ataronjat i de poca qualitat. Adossat al costat nord-est, va aparèixer una mena d'estuc fet de morter de calç blanquinós (u. e. 607). Probablement es tracta d'estructures de la baixa edat mitjana o de l'època moderna, però en desconeixem la funcionalitat.

A pocs centímetres seguint la rasa en direcció est, es localitzà una claveguera (unitats 618 a 620) formada amb maons massissos i morter de calç blanc poc depurat. La seva orientació fa pensar que desguassava al Rec.

A la banda oest del Rec va aparèixer, mig cobert per una capa de formigó (u. e. 609), un mur en direcció pràcticament perpendicular al Rec (u. e. 608). Es composava de pedres, maons massissos i morter de calç poc depurat de color blanquinós; en vam poder veure una amplada d'uns 60 cm. No en podem aventurar la funcionalitat, però pel tipus de factura creiem que és un mur modern o contemporani.

En una zona molt propera a la façana del núm. 19 del carrer de Tantarantana, ja al final de la Rasa 600, es va documentar un altre mur (u. e.

---

⁶⁰ Vegeu als Annexes: "Documentació planimètrica", fig. E.

623). D'uns 70 cm. d'amplada, era format per pedres i fragments de maons lligats amb morter de calç blanc de poca qualitat; pensem que podria ser d'època moderna o contemporània. Seguia una orientació similar a la de la façana del núm. 19 del carrer de Tantarantana, per la qual cosa som de l'opinió que es podria tractar del mur mitger entre el núm. 21 de Tantarantana / 1 de Pons i Clerch (l'edifici va ser enderrocat i ja no existeix) i l'edifici núm. 2 de la plaça, ja que part d'aquest edifici va ser destinat a plaça quan es va enderrocar el núm. 21 de Tantarantana / 1 de Pons i Clerch.⁶¹

Finalment, adossat al costat sud-oest d'aquest mur 623 va aparèixer una estructura formada per les unitats 621 (maons massissos lligats amb morter de calç blanc poc decorat) i 622 (pedres i morter del mateix tipus). Juntament amb el mur anteriorment descrit, aquestes dues unitats formaven una cavitat o caixa potser per protegir cables de gas o electricitat (no vam poder observar-ne l'interior).

Ja per acabar, cal dir que les pròpies característiques de la intervenció (en especial l'escassa profunditat a què es va instal·lar la canalització elèctrica i la reduïda amplada de les rases) van dificultar molt la interpretació de les troballes, de manera que no va ser possible obtenir resultats més concrets. Caldrà esperar, doncs, que futures campanyes arqueològiques amplii els coneixements sobre l'àrea i ajudin a respondre els interrogants plantejats.

---

⁶¹ Vegeu, als Annexes: "Documentació planimètrica", fig. B i C.

8. Bibliografia

- AA. VV. (1969-1980): *Gran enciclopèdia catalana*. 15 vol. Edicions 62 – Enciclopèdia Catalana, S. A. Barcelona.
- AA. VV. (1982): *Gran geografia comarcal de Catalunya. Volum 8: El Barcelonès i el Baix Llobregat*. Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona.
- AA. VV. (1983-1985): *Passat i present de Barcelona (I i II). Materials per a l'estudi del medi urbà*. Universitat de Barcelona. Barcelona.
- AA. VV. (1995): *Barcelona. Guia de la Ciutat*. Ajuntament de Barcelona. Barcelona.
- AA. VV. (1997): *Els Barris de Barcelona. Volum I: Ciutat Vella. L'Eixample*. Dirigit per Alberch i Fugueras, Ramon. Enciclopèdia Catalana i Ajuntament de Barcelona. Barcelona.
- AA. VV. (2000): *La rajola catalana de mostra dibuixada per Salvador Miquel*. Associació Catalana de Ceràmica. Barcelona.
- AA. VV. (2001): *La construcció de la gran Barcelona: l'obertura de la Via Laietana 1908-1958*. Museu d'Història de la Ciutat. Barcelona.
- AJUNTAMENT DE BARCELONA. *BCNPIC: Punt d'informació cartogràfica de Barcelona*. <<http://www.bcn.es/cgi-bin/pt.pl?url=/guia/bcnpicc.html>> (consultada el 20 de juny de 2005).
- AMADES, Joan (1984): *Històries i llegendes de Barcelona. Passejada pels carrers de la ciutat vella. Volum II*. Edicions 62. Barcelona.
- ARTIGUES CONESA, Pere Lluís; i FERNÁNDEZ ESPINOSA, Antoni. (2002): *Memoria de la intervenció arqueològica en "L'Antic Mercat del Born" de Barcelona. Fechas de la intervenció: noviembre de 2001 – abril de 2002*. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya. Inèdita.

- BACARIA i MARTÚS, Albert; i PAGÈS i BUISÀN, Emília: *Memòria de la intervenció arqueològica a l'antic convent de Sant Agustí de Barcelona. 1994, 1996*. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya. Inèdita.
- CARANDINI, Andrea (1997): *Historias en la tierra. Manual de excavación arqueológica*. Crítica. Barcelona.
- CURET, Francesc (1953): *Visions barcelonines 1760-1860. Els barris de la ciutat. Vol. I*. Dibuixos de Lola Anglada. Dalmau i Jover, S. A. Barcelona.
- FABRE, Jaume; i HUERTAS CLAVERIA, Josep Maria (1977): *Tots els barris de Barcelona. Volum V: L'Eixample i la Barcelona Vella*. Edicions 62. Barcelona.
- FÀBREGAS i ESPADALER, Marta; i HUERTAS ARROYO, Josefa [1998 o posterior]: *Memoria arqueològica – Mercat del Born. Barcelona (Barrio de la Ribera – Distrito Ciutat Vella). Código – 66/98*. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya. Inèdita.
- FERRER ÀLVAREZ, Conxita (2002): *Memòria sobre la intervenció arqueològica a l'avinguda de l'Argentera i carrer Comerç. Barcelona (Barcelonès). Agost 2001*. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya. Inèdita.
- GALERA, Montserrat; ROCA, Francesc; i TARRAGÓ, Salvador (1982): *Atlas de Barcelona (segles XVI-XX)*. Publicacions del Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya. Barcelona.
- GARCIA ESPUCHE, Albert; i GUÀRDIA BASSOLS, Manuel (1986): *Espai i societat a la Barcelona preindustrial*. Edicions de la Magrana. Barcelona.
- GENERALITAT DE CATALUNYA. DEPARTAMENT DE POLÍTICA TERRITORIAL I OBRES PÚBLIQUES. *Diccionari visual de la construcció [En línia]*. 2003.

<http://www.gencat.net/ptop/documentacio/llengua/dicvisualc.htm> (27 de juny de 2005).

- GRANADOS, Oriol (1991): "Estructura urbana de la ciutat romana". A: *Història de Barcelona. Volum 1. La ciutat antiga*. Dirigit per Sobrequés i Callicó, Jaume. Enciclopèdia Catalana i Ajuntament de Barcelona. Barcelona. Pàg. 139-201.
- GRANADOS, J. O., coordinador (1993): *Antic convent i caserna de Sant Agustí. Estudi històric-arqueològic. Març – Maig 1993*. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya. Inèdita.
- GUÀRDIA, Manuel; i GARCIA ESPUCHE, Albert (1992): "Consolidació d'una estructura urbana; 1300-1516". A: *Història de Barcelona. Volum 3: La ciutat consolidada (segles XIV i XV)*. Dirigit per Sobrequés i Callicó, Jaume. Enciclopèdia Catalana i Ajuntament de Barcelona. Barcelona. Pàg. 35-72.
- HUERTAS, Josefa; RODRÍGUEZ, Marta. (2000): "Muralla medieval de Barcelona: Darreres intervencions arqueològiques". A: *1r Congrés d'arqueologia medieval i moderna a Catalunya. Actes*. Associació Catalana per a la Recerca en Arqueologia Medieval. Igualada. Pàg. 16-23.
- HARRIS, Edward C. (1991): *Principios de estratigrafía arqueológica*. Crítica. Barcelona.
- HURTADO, Víctor; MESTRE, Jesús; i MISERACHS, Toni (1995): *Atlas d'història de Catalunya*. Edicions 62. Barcelona.
- MARSINIACH TIRVIÓ, Montserrat (1989): "Urbanisme i societat a Barcelona a mitjan segle XIV: la plaça del Blat". A: *Història urbana del Pla de Barcelona. Volum I. Actes del II Congrés d'Història del Pla de Barcelona celebrat a l'Institut Municipal d'Història els dies 6 i 7 de*

desembre de 1985. Institut Municipal d'història. Ajuntament de Barcelona. Barcelona. Pàg. 119-131.

- MARTÍN i MENÉNDEZ, Albert [1997 o posterior]: *Memòria del seguiment arqueològic realitzat al solar del carrer del Comerç, 7 de Barcelona. Abril i Maig de 1997*. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya. Inèdita.
- MONGUILÓ CORTÉS, Estibaliz (2005): *Memòria de la intervenció arqueològica als carrers Comercial 11-19, de la Ribera 5-7 i passeig Picasso 40. (Barcelona, Barcelonès). Dades de la intervenció: Del 17 de Març al 25 de Març de 2004. Codi MHCB: 073/04*. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya. Inèdita.
- RÍO CARRA, Montserrat (2002): *Memòria de la intervenció arqueològica preventiva (control arqueològic) efectuada a dos solars del passeig Picasso (Barcelona). Juliol de 2002. Codi: 81/02*. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya. Inèdita.
- SANZ PARERA, Miquel (1988): *El Pla de Barcelona. Constitució i característiques físiques*. Amelia Romero, editora. Sant Cugat del Vallès.
- TRAVESET i CIVIT, Ariadna (2003): *Memòria conjunta tècnica de les intervencions següents: C/ Pujades i C/ Wellington; entorn del Parc de la Ciutadella; C/ Almogàvers i Passeig Lluís Companys. Barcelona (Codi 09/02)*. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya. Inèdita.
- VILA i CARABASSA, Josep M. (1999): *Memòria intervenció arqueològica realitzada al Carrer Comerç núm. 7 (Intervenció 2032). Barcelona, Barcelonès. 24 de novembre de 1997 a 24 de gener de 1998*. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya. Inèdita.

ANNEXES

Repertori estratigràfic

Documentació gràfica

- **Documentació fotogràfica**
- **Documentació planimètrica**

Materials mobles

- **Inventari**

Repertori estratigràfic

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 101.	
Sector: Rasa 100.		Fase: --	Cronologia: Segle XX-XXI.	
DEFINICIÓ :	Paviment actualment en ús al carrer de la Princesa.			
DESCRIPCIÓ :	Format per rajoles quadrades de ciment de 20 cm. de costat per 3'5 cm. de gruix, usualment anomenades "panot".			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	201, 801.
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a	102.	És cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 102.	
Sector: Rasa 100.		Fase: --	Cronologia: Segle XX-XXI.	
DEFINICIÓ :	Preparació del paviment actualment en ús al carrer de la Princesa.			
DESCRIPCIÓ :	Capa de morter de ciment d'uns 8 cm. de potència.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	202, 802.
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a	103.	És cobert per	101.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 103.
Sector: Rasa 100.	Fase: --	Cronologia: Segle XX-XXI.	
DEFINICIÓ :	Nivell de terraplenament o de rebliment de rases de servei recents.		
DESCRIPCIÓ :	Sauló de color marró fosc, barrejat amb terra i pedres petites, així com amb material constructiu contemporani i plàstics. L'estrat s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa (uns 65 cm. respecte el nivell de sòl actual).		
MATERIAL DIRECTOR :	Material ceràmic modern i contemporani.		
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a 203, 301, 403, 503, 604, 703, 803.
	Rebleix a		És reblert per
	Cobreix a		És cobert per 102.
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 201.
Sector: Rasa 200.	Fase: --	Cronologia: Segle XX-XXI.	
DEFINICIÓ :	Paviment actualment en ús al carrer del Comerç.		
DESCRIPCIÓ :	Format per rajoles quadrades de ciment de 20 cm. de costat per 3'5 cm. de gruix, usualment anomenades "panot".		
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a 101, 801.
	Rebleix a		És reblert per
	Cobreix a	202.	És cobert per
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 202
Sector: Rasa 200.	Fase: --	Cronologia: Segle XX-XXI.	
DEFINICIÓ :	Preparació del paviment actualment en ús al carrer del Comerç.		
DESCRIPCIÓ :	Capa de morter de ciment d'uns 8 cm. de potència.		
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a 102, 802.
	Rebleix a		És reblert per
	Cobreix a	203.	És cobert per 201.
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 203.
Sector: Rasa 200.		Fase: --	Cronologia: Segle XX-XXI.
DEFINICIÓ :	Nivell de terraplenament o de rebliment de rases de servei recents.		
DESCRIPCIÓ :	Sauló de color marró clar ataronjat, barrejat amb petites pedres i restes de material constructiu contemporani. La u. e. s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa a què es va arribar (uns 80 cm. respecte el nivell de sòl actual).		
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a 103, 301, 403, 503, 604, 703, 803.
	Rebleix a		És reblert per
	Cobreix a		És cobert per 202.
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 301.
Sector: Rasa 300.		Fase: --	Cronologia: Segle XX-XXI.
DEFINICIÓ :	Nivell de terraplenament (i de rebliment de rases de servei recents) de la vorera nord-est del passeig de Picasso.		
DESCRIPCIÓ :	Estrat format per sauló i terra barrejats, amb gran quantitat de runa i de material orgànic. El nivell s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa (uns 90 cm. respecte el nivell de sòl actual).		
MATERIAL DIRECTOR :	Material ceràmic modern.		
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a 103, 203, 403, 503, 604, 703, 803.
	Rebleix a		És reblert per
	Cobreix a		És cobert per
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 401.
Sector: Rasa 400.	Fase: --	Cronologia: Segle XX-XXI.	
DEFINICIÓ :	Paviment actualment en ús a la calçada del carrer del Comerç.		
DESCRIPCIÓ :	Capa d'uns 10 cm. d'asfalt.		
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	501, 701.	Equivalent a
	Rebleix a		És reblert per
	Cobreix a	402.	És cobert per
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 402.	
Sector: Rasa 400.	Fase: --	Cronologia: Segle XX-XXI.		
DEFINICIÓ :	Preparació de paviment actualment en ús a la calçada del carrer del Comerç.			
DESCRIPCIÓ :	Nivell d'uns 25 cm. de formigó.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	502.	Equivalent a	
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a	403.	És cobert per	401.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 403.	
Sector: Rasa 400.	Fase: --	Cronologia: Segle XX-XXI.		
DEFINICIÓ :	Nivell de terraplenament o de rebliment de rases de servei recents.			
DESCRIPCIÓ :	Sauló de color marró fosc barrejat amb terra i runa. L'estrat s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa (uns 90 cm. respecte el nivell de sòl actual).			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	103, 203, 301, 503, 604, 703, 803.
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a		És cobert per	402.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 501.
Sector: Rasa 500.	Fase: --	Cronologia: Segle XX-XXI.	
DEFINICIÓ :	Paviment actualment en ús a la calçada del carrer de la Princesa.		
DESCRIPCIÓ :	Capa d'asfalt d'uns 10 cm.		
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	401, 701.	Equivalent a
	Rebleix a		És reblert per
	Cobreix a	502.	És cobert per
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 502.	
Sector: Rasa 500.	Fase: --	Cronologia: Segle XX-XXI.		
DEFINICIÓ :	Preparació de paviment actualment en ús a la calçada del carrer de la Princesa.			
DESCRIPCIÓ :	Nivell d'uns 25 cm. de formigó.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	402.	Equivalent a	
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a	503.	És cobert per	501.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 503.	
Sector: Rasa 500.	Fase: --	Cronologia: Segle XX-XXI.		
DEFINICIÓ :	Nivell de terraplenament o de rebliment de rases de servei recents.			
DESCRIPCIÓ :	Sauló de color groguenc molt homogeni. La u. e. s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa (uns 90 cm. respecte el nivell de sòl actual).			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	103, 203, 301, 403, 604, 703, 803.
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a		És cobert per	502.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 601.
Sector: Rasa 600.		Fase: --	Cronologia: Segle XX-XXI.
DEFINICIÓ :	Paviment actualment en ús a la plaça de Pons i Clerch.		
DESCRIPCIÓ :	Format per lloses rectangulars de ciment (de 40 x 60 cm. de costat i 6 de gruix).		
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a
	Rebleix a		És reblert per
	Cobreix a	602.	És cobert per
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 602.	
Sector: Rasa 600.		Fase: --	Cronologia: Segle XX-XXI.	
DEFINICIÓ :	Preparació del paviment actualment en ús a la plaça de Pons i Clerch.			
DESCRIPCIÓ :	Capa de morter de ciment d'uns 5 cm. de potència.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a	603.	És cobert per	601.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 603.	
Sector: Rasa 600.		Fase: --	Cronologia: Segle XX-XXI.	
DEFINICIÓ :	Segon nivell de preparació del paviment actualment en ús a la plaça de Pons i Clerch.			
DESCRIPCIÓ :	Formigó, amb una potència d'uns 20 cm.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a	604.	És cobert per	602.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 604.
Sector: Rasa 600.		Fase: --	Cronologia: Segle XX-XXI.
DEFINICIÓ :	Nivell de terraplenament o de rebliment de rases de servei recents.		
DESCRIPCIÓ :	Sauló de color marró fosc barrejat amb runa, amb clapes extenses d'argila vermella (barrejada també amb runa i amb nòduls de calç). La u. e. s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa (aproximadament un metre respecte el nivell de sòl actual).		
MATERIAL DIRECTOR :	Material ceràmic modern i contemporani.		
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a 103, 203, 301, 403, 503, 703, 803.
	Rebleix a		És reblert per
	Cobreix a	605 a 623.	És cobert per 603.
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 605.
Sector: Rasa 600.		Fase: --	Cronologia: moderna.
DEFINICIÓ :	Mur.		
DESCRIPCIÓ :	Format per pedres irregulars (de mida petita i mitjana) i maons massissos lligats amb morter de calç blanquinós de poca qualitat. La cota superior del mur apareixia a 3'73 m. s. n. m. Desconeixem la cota inferior, ja que s'estenia més enllà de la profunditat màxima de la rasa en aquesta zona (aproximadament 3'42 m. s. n. m.).		
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a
	Rebleix a		És reblert per
	Cobreix a		És cobert per 604.
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 606.	
Sector: Rasa 600.		Fase: --		Cronologia: baix-medieval - moderna.
DEFINICIÓ :	Mur.			
DESCRIPCIÓ :	Composat per pedres petites irregulars lligades amb morter de calç lleugerament ataronjat de poca qualitat. Apareix tallat pel sud-est i pel sud-oest (en aquest cas, probablement va ser tallat per la rasa de la claveguera que s'hi va localitzar). Només es va poder documentar l'estructura en planta, a 3'44 m. s. n. m.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a		És cobert per	604.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	607.
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 607.	
Sector: Rasa 600.		Fase: --		Cronologia: baix-medieval - moderna.
DEFINICIÓ :	Estuc.			
DESCRIPCIÓ :	Estuc de morter de calç de color blanquinós. Només es va poder documentar l'estructura en planta, a 3'44 m. s. n. m.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a		És cobert per	604.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	606.	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 608.	
Sector: Rasa 600.		Fase: --		Cronologia: moderna - contemporània.
DEFINICIÓ :	Mur.			
DESCRIPCIÓ :	Format per pedres petites i mitjanes irregulars, maons massissos i morter de calç poc depurat de color blanquinós. La cota superior del mur apareixia a 3'8 m. s. n. m. Desconeixem la cota inferior, ja que s'estenia més enllà de la profunditat màxima de la rasa en aquella zona (aproximadament 3'14 m. s. n. m.).			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a		És cobert per	604, 609.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica				U. E. : 609.
Sector: Rasa 600.		Fase: --	Cronologia: contemporània.	
DEFINICIÓ :	Capa de formigó.			
DESCRIPCIÓ :	Capa de formigó amb pedres petites irregulars i fragments de maons col·locats aleatòriament a l'interior. Cota superior: 3'38 m. s. n. m. Cota inferior: 3'28 m. s. n. m.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a	608.	És cobert per	604.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica				U. E. : 610.
Sector: Rasa 600.		Fase: --	Cronologia: moderna.	
DEFINICIÓ :	Pou de registre del Rec Comtal (zona de l'est).			
DESCRIPCIÓ :	Realitzat amb maons massissos (30 x 15 x 4 cm.) units amb morter de calç blanquinós. Cada un dels quatre costat del pou de registre està format per un arc de maons a sardinell que sosté una filada superior de maons col·locats en la mateixa direcció que l'arc. Cota superior: 3'31 m. s. n. m. Cota inferior: 2'93 m. s. n. m.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	611.	Equivalent a	
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a		És cobert per	604.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a	612.	Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica				U. E. : 611.
Sector: Rasa 600.		Fase: --	Cronologia: moderna.	
DEFINICIÓ :	Pou de registre del Rec Comtal (zona de l'oest).			
DESCRIPCIÓ :	Realitzat amb maons massissos (30 x 15 x 4 cm.) units amb morter de calç blanquinós. Cada un dels quatre costat del pou de registre està format per un arc de maons a sardinell que hauria de sostenir una filada superior de maons col·locats en la mateixa direcció que l'arc (en el cas dels costats nord-oest i sud-oest no s'ha conservat). Cota superior: 3'27 m. s. n. m. Cota inferior: 2'93 m. s. n. m.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	610.	Equivalent a	
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a		És cobert per	604.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a	613.	Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 612.
Sector: Rasa 600.	Fase: --	Cronologia: moderna.	
DEFINICIÓ :	Volta del Rec Comtal (zona de l'est).		
DESCRIPCIÓ :	Formada per maons (en desconeixem les dimensions) col·locats en la direcció que segueix el Rec i arrebossats amb morter de calç blanquinós de poca qualitat per la part superior. Apareixia a 3'24 m. s. n. m.		
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a 613.
	Rebleix a		És reblert per
	Cobreix a		És cobert per 604, 614.
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega 610.

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 613.
Sector: Rasa 600.	Fase: --	Cronologia: moderna.	
DEFINICIÓ :	Volta del Rec Comtal (zona de l'oest).		
DESCRIPCIÓ :	Formada per maons (en desconeixem les dimensions) col·locats en la direcció que segueix el Rec i arrebossats amb morter de calç blanquinós de poca qualitat per la part superior. Apareixia a 3'24 m. s. n. m.		
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a 612.
	Rebleix a		És reblert per
	Cobreix a		És cobert per 604, 615.
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega 611.

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 614.
Sector: Rasa 600.	Fase: --	Cronologia: moderna.	
DEFINICIÓ :	Nivell de paviment o d'anivellament que cobreix part de la volta del Rec Comtal (zona de l'est).		
DESCRIPCIÓ :	Nivell format per pedres irregulars (si bé força planes) de dimensions petites i algun fragment de material ceràmic, tot lligat amb morter de calç poc depurat i blanquinós. La cota superior era de 3'27 m. s. n. m.		
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a 615.
	Rebleix a		És reblert per
	Cobreix a	612, 616.	És cobert per 604.
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a	616.	Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 615.	
Sector: Rasa 600.		Fase: --		Cronologia: moderna.
DEFINICIÓ :	Nivell de paviment o d'anivellament que cobreix part de la volta del Rec Comtal (zona de l'oest).			
DESCRIPCIÓ :	Nivell format per pedres irregulars (si bé força planes) de dimensions petites i algun fragment de material ceràmic, tot lligat amb morter de calç poc depurat i blanquinós. La cota superior era de 3'27 m. s. n. m.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	614.
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a	613, 617.	És cobert per	604.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	617.	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 616.	
Sector: Rasa 600.		Fase: --		Cronologia: moderna.
DEFINICIÓ :	Mur de tancament de la volta del Rec Comtal pel nord-est.			
DESCRIPCIÓ :	Mur format per pedres irregulars (de dimensions petites i mitjanes) unides amb morter de calç blanquinós i poc depurat. Presentava una bona cara vista. Cota superior: 3'27 m. s. n. m. Desconeixem la cota inferior, ja que el mur s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa en aquella zona (és a dir, més enllà dels 3'17 m. s. n. m.).			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	617.
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a		És cobert per	604, 614.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 617.	
Sector: Rasa 600.		Fase: --		Cronologia: moderna.
DEFINICIÓ :	Mur de tancament de la volta del Rec Comtal pel sud-oest.			
DESCRIPCIÓ :	Mur format per pedres irregulars (de dimensions petites i mitjanes) i fragments de maons units amb morter de calç blanquinós i poc depurat. Presentava una bona cara vista. Cota superior: 3'27 m. s. n. m. Desconeixem la cota inferior, ja que el mur s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa en aquella zona (és a dir, més enllà dels 3'05 m. s. n. m.).			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	616.
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a		És cobert per	604, 615.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 618.	
Sector: Rasa 600.		Fase: --	Cronologia: moderna - contemporània.	
DEFINICIÓ :	Mur de claveguera (mur del nord-oest).			
DESCRIPCIÓ :	Formada per maons massissos (30 x 14 x 3 cm.) lligats amb morter de calç de color blanc poc depurat. Els maons estaven col·locats de manera paral·lela a la direcció de la claveguera. Cota superior: 3'80 m. s. n. m. Cota inferior: 3'49 m. s. n. m.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	619.
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a	620.	És cobert per	604.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 619.	
Sector: Rasa 600.		Fase: --	Cronologia: moderna - contemporània.	
DEFINICIÓ :	Mur de claveguera (mur del sud-est).			
DESCRIPCIÓ :	Formada per maons massissos (30 x 14 x 3 cm.) lligats amb morter de calç de color blanc poc depurat. Els maons estan col·locats de manera paral·lela a la direcció de la claveguera. Cota superior: 3'80 m. s. n. m. Cota inferior: 3'49 m. s. n. m.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	618.
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a	620.	És cobert per	604.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 620.	
Sector: Rasa 600.		Fase: --	Cronologia: moderna - contemporània.	
DEFINICIÓ :	Paviment de claveguera.			
DESCRIPCIÓ :	Formada per maons massissos lligats amb morter de calç de color blanc poc depurat. Els maons estaven col·locats de manera perpendicular a la direcció de la claveguera. La cota superior de l'estructura era de 3'49 m. s. n. m., mentre que la cota inferior no es va poder apreciar, ja que s'estenia més enllà de la cota màxima de la rasa a la zona (uns 3'47 m. s. n. m.).			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a		És cobert per	604, 618, 619.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 621.	
Sector: Rasa 600.		Fase: --		Cronologia: moderna - contemporània.
DEFINICIÓ :	Coberta d'estructura indeterminada (estructura pel pas de serveis?)			
DESCRIPCIÓ :	Formada per unes quatre filades de maons massissos (només en coneixem el gruix: 4 cm.) lligats amb morter de calç de color blanc poc depurat. Els maons estaven col·locats de manera paral·lela a la direcció de l'estructura. Cota superior: 3'77 m. s. n. m. Cota inferior: 3'61 m. s. n. m.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a	622.	És cobert per	604.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a	623.	Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 622.	
Sector: Rasa 600.		Fase: --		Cronologia: moderna - contemporània.
DEFINICIÓ :	Mur d'estructura indeterminada (estructura pel pas de serveis?)			
DESCRIPCIÓ :	Mur que sustenta la coberta 621, fet amb pedres irregulars de dimensions mitjanes i petites lligades amb morter de calç de color blanc poc depurat. Cota superior: 3'61 m. s. n. m. Desconeixem la cota inferior, ja que el mur s'estenia més enllà de la cota màxima de la rasa a la zona (uns 3'44 m. s. n. m.).			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a		És cobert per	604, 621.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 623.	
Sector: Rasa 600.		Fase: --		Cronologia: moderna - contemporània.
DEFINICIÓ :	Mur.			
DESCRIPCIÓ :	Composat per pedres de diverses dimensions i fragments de maons lligats amb morter de calç de color blanc poc depurat. La cara del mur que vam poder observar (la del nord-est) era força acurada. Cota superior: 3'84 m. s. n. m. Desconeixem la cota inferior, ja que el mur s'estenia més enllà de la cota màxima de la rasa a la zona (uns 3'44 m. s. n. m.).			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a		És cobert per	604.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	621.

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 701.
Sector: Rasa 700.	Fase: --	Cronologia: Segle XX-XXI.	
DEFINICIÓ :	Paviment actualment en ús a la calçada del carrer del Comerç.		
DESCRIPCIÓ :	Capa d'asfalt d'uns 10 cm.		
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a	401, 501.	Equivalent a
	Rebleix a		És reblert per
	Cobreix a	702.	És cobert per
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 702.	
Sector: Rasa 700.	Fase: --	Cronologia: Segle XX-XXI.		
DEFINICIÓ :	Antic nivell de paviment de la calçada del carrer del Comerç (que en el present funciona com a preparació del paviment actual).			
DESCRIPCIÓ :	Nivell de llambordes d'uns 15 cm. de potència i unes dimensions de llargada i amplada irregulars, al voltant de 15 x 10 cm.			
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a	703.	És cobert per	701.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 703.	
Sector: Rasa 700.	Fase: --	Cronologia: Segle XX-XXI.		
DEFINICIÓ :	Nivell de terraplenament o de rebliment de rases de servei recents.			
DESCRIPCIÓ :	Sauló de color marró fosc barrejat amb terra i runa. La u. e. s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa (aproximadament 1 m. respecte el nivell de sòl actual).			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	103, 203, 301, 403, 503, 604, 803.
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a		És cobert per	702.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 801.	
Sector: Rasa 800.		Fase: --	Cronologia: Segle XX-XXI.	
DEFINICIÓ :	Paviment actualment en ús al carrer del Comerç.			
DESCRIPCIÓ :	Format per rajoles quadrades de ciment de 20 cm. de costat per 3'5 cm. de gruix, usualment anomenades "panot".			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	101, 201.
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a	802.	És cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 802	
Sector: Rasa 800.		Fase: --	Cronologia: Segle XX-XXI.	
DEFINICIÓ :	Preparació del paviment actualment en ús al carrer del Comerç.			
DESCRIPCIÓ :	Capa de morter de ciment d'uns 8 cm. de potència.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	102, 202.
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a	803.	És cobert per	801.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 803.	
Sector: Rasa 800.		Fase: --	Cronologia: Segle XX-XXI.	
DEFINICIÓ :	Nivell de terraplenament o de rebliment de rases de servei recents.			
DESCRIPCIÓ :	Sauló de color groguenc força homogeni. La u. e. s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa a què es va arribar (uns 70 cm. respecte el nivell de sòl actual).			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	103, 203, 301, 403, 503, 604, 703.
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a		És cobert per	802.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Documentació fotogràfica

Fotografia núm. 1.

Vista general de la zona intervinguda al carrer de la Princesa, mirant al nord-est des de davant del núm. 53.

Fotografia núm. 2.

Vista general de part de la zona intervinguda al carrer del Comerç, mirant al sud-est des de davant del núm. 19.

Fotografia núm. 3.

Vista general de la zona intervinguda al passeig de Picasso, mirant al nord-oest des de l'espai entre el núm. 5 i el núm. 7.

Fotografia núm. 4.

Vista general de part de la zona intervinguda a la plaça de Pons i Clerch, mirant a l'est.

Fotografia núm. 5.

Obrer treballant amb el martell compressor a la Rasa 100. Fotografia efectuada mirant al sud-est.

Fotografia núm. 6.

Màquina retroexcavadora a la Rasa 300, extraient la u. e. 301. Fotografia realitzada mirant al sud-est.

Fotografia núm. 7.

Obrer treballant amb la pala a la Rasa 200, extraient la u. e. 203. Fotografia efectuada mirant al nord-oest, des de davant del núm. 21.

Fotografia núm. 8.

Tall estratigràfic de la Rasa 100, mirant al nord-oest. S'hi poden observar les u. e. 101, 102 i 103.

Fotografia núm. 9.

Tall estratigràfic de la Rasa 300, mirant al nord-est. S'hi pot veure la u. e. 301.

Fotografia núm. 10.

Tall estratigràfic de la Rasa 600, mirant al nord-oest. Es poden observar les u. e. 602, 603 i 604.

Fotografia núm. 11.

Rasa 100 ja buidada fins a la cota màxima de profunditat (uns 65 cm. respecte el nivell de sòl actual). Fotografia realitzada mirant al sud-oest.

Fotografia núm. 12.

Rasa 200 ja excavada fins a la profunditat màxima (uns 80 cm. respecte el nivell de sòl actual). Fotografia realitzada mirant al nord-oest.

Fotografia núm. 13.

Rasa 300 ja buidada fins a la cota màxima de profunditat (uns 80 cm. respecte el nivell de sòl actual). Mirant al nord-oest.

Fotografia núm. 14.

Rasa 400 excavada fins a la cota màxima de profunditat (uns 90 cm. respecte el nivell de sòl actual). Mirant al sud-oest.

Fotografia núm. 15.

Rasa 500 buidada fins a la profunditat màxima (uns 90 cm. respecte el nivell de sòl actual). Mirant al sud-est.

Fotografia núm. 16.

Rasa 600 buidada fins a la cota màxima de profunditat (aproximadament 1 m. respecte el nivell de sòl actual). Mirant a l'est.

Fotografia núm. 17.

Visió zenital del mur 605.

Fotografia núm. 18.

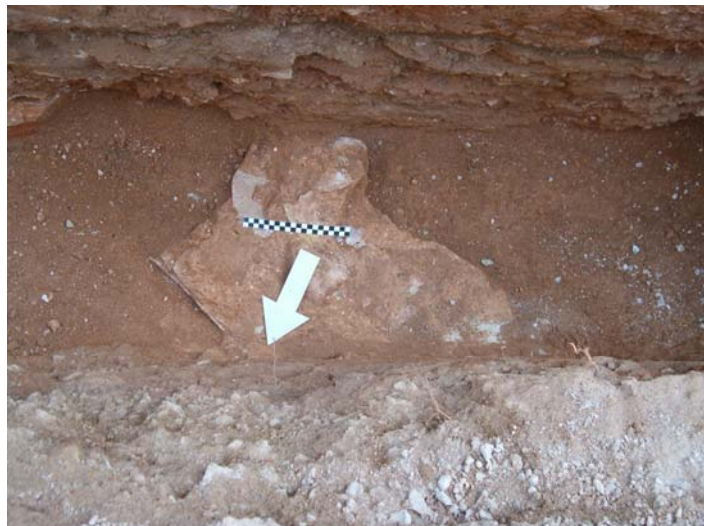
Alçat de l'est del mur 605. Mirant a l'oest.

Fotografia núm. 19.

Alçat de l'oest del mur 605. Mirant a l'est.

Fotografia núm. 20.

Unitats 606 i 607 en visió zenital.

Fotografia núm. 21.

Detall de la unitat 607.

Fotografia núm. 22.

Unitats 608 i 609 en planta.

Fotografia núm. 23.

Alçat del sud-est del mur 608. Mirant al nord-oest.

Fotografia núm. 24.

Volta del Rec Comtal (unitats 610 a 617). Mirant a l'oest.

Fotografia núm. 25.

Volta del Rec Comtal (unitats 610 a 617). Mirant a l'est.

Fotografia núm. 26.

Detall d'un fragment de terrissa incrustat en la u. e. 614. Visió zenital.

Fotografia núm. 27.

Detall d'un fragment de rajola incrustat en la u. e. 614. Visió zenital.

Fotografia núm. 28.

Alçat del mur 616. Mirant a l'oest.

Fotografia núm. 29.

Alçat del mur 617. Mirant a l'est.

Fotografia núm. 30.

Detall de la u. e. 610 (pou de registre del Rec Comtal en la zona de l'est).
Mirant a l'est.

Fotografia núm. 31.

Visió zenital de la claveguera formada per les u. e. 618 a 620.

Fotografia núm. 32.

Rasa 600 en la zona en què van aparèixer les unitats 605, 606, 607, 618, 619 i 620. Mirant a l'oest.

Fotografia núm. 33.

Visió zenital de les estructures 621, 622 i 623.

Fotografia núm. 34.

Alçat nord-est del mur 623.

Fotografia núm. 35.

Visió lateral en què es pot observar les u. e. 621, 622 i 623. Mirant al nord.

Fotografia núm. 36.

Rasa 700 excavada fins a la cota màxima de profunditat (aproximadament 1 m. respecte el nivell de sòl actual). Mirant a l'est.

Fotografia núm. 37.

Rasa 800 buidada fins a la profunditat màxima (uns 70 cm. respecte el nivell de sòl actual). Mirant al sud-est.

Fotografia núm. 38.

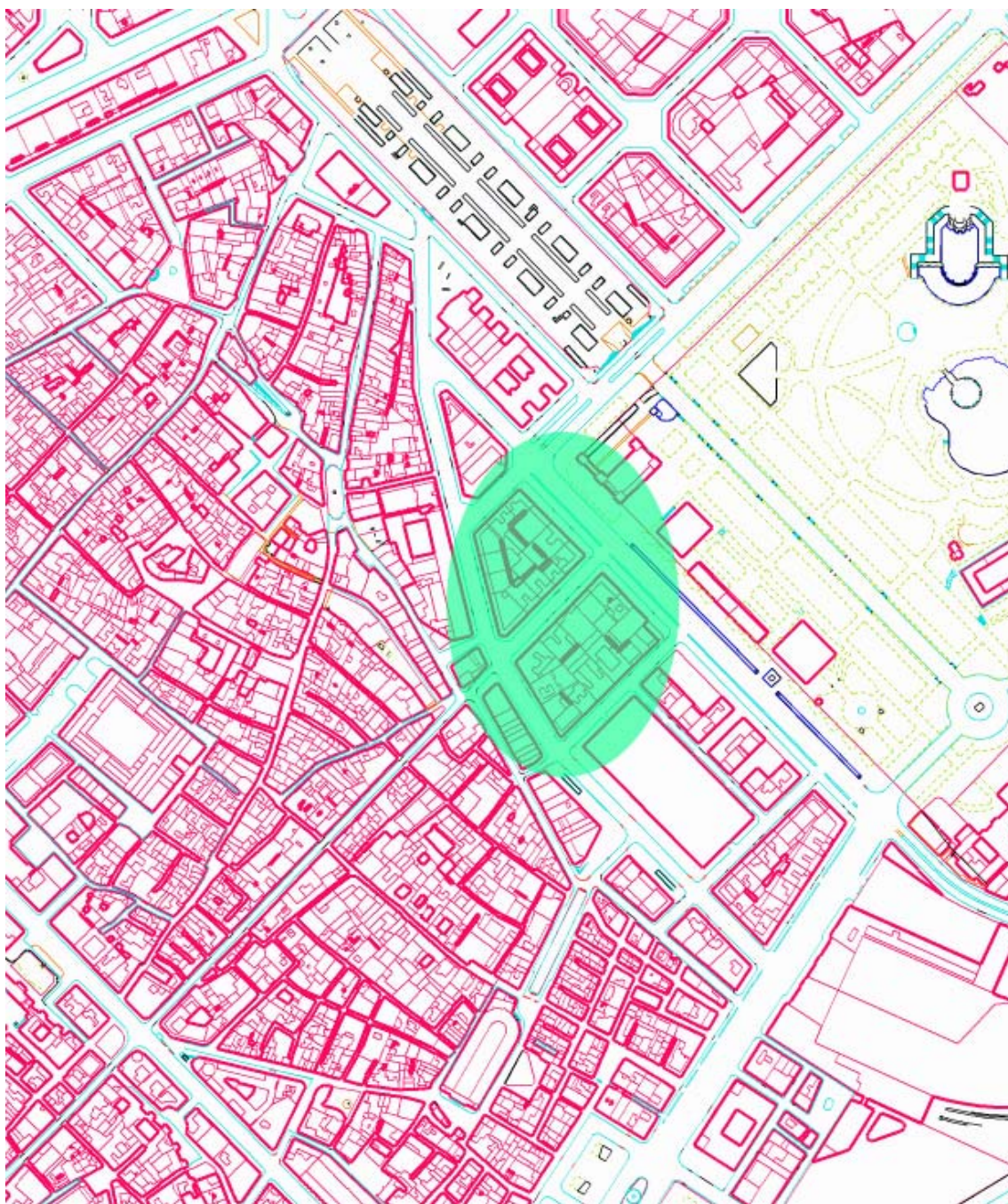
Obrers col·locant tub per a cable elèctric a la Rasa 100 davant del núm. 61. Mirant al nord-est.

Fotografia núm. 39.

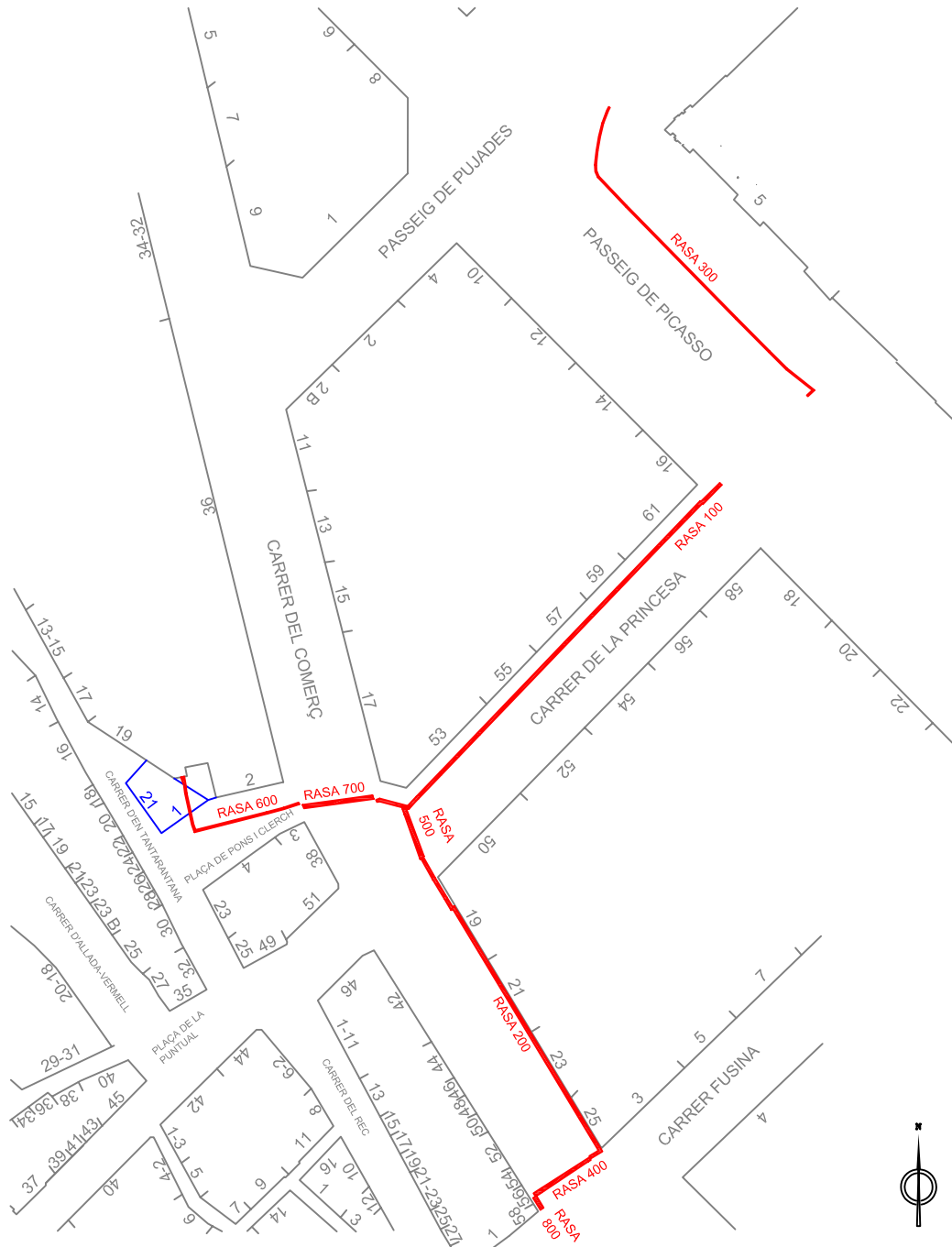
Tub per a cable elèctric col·locat a la Rasa 600, per sobre del geotèxtil que protegia les estructures arqueològiques. Mirant a l'oest.

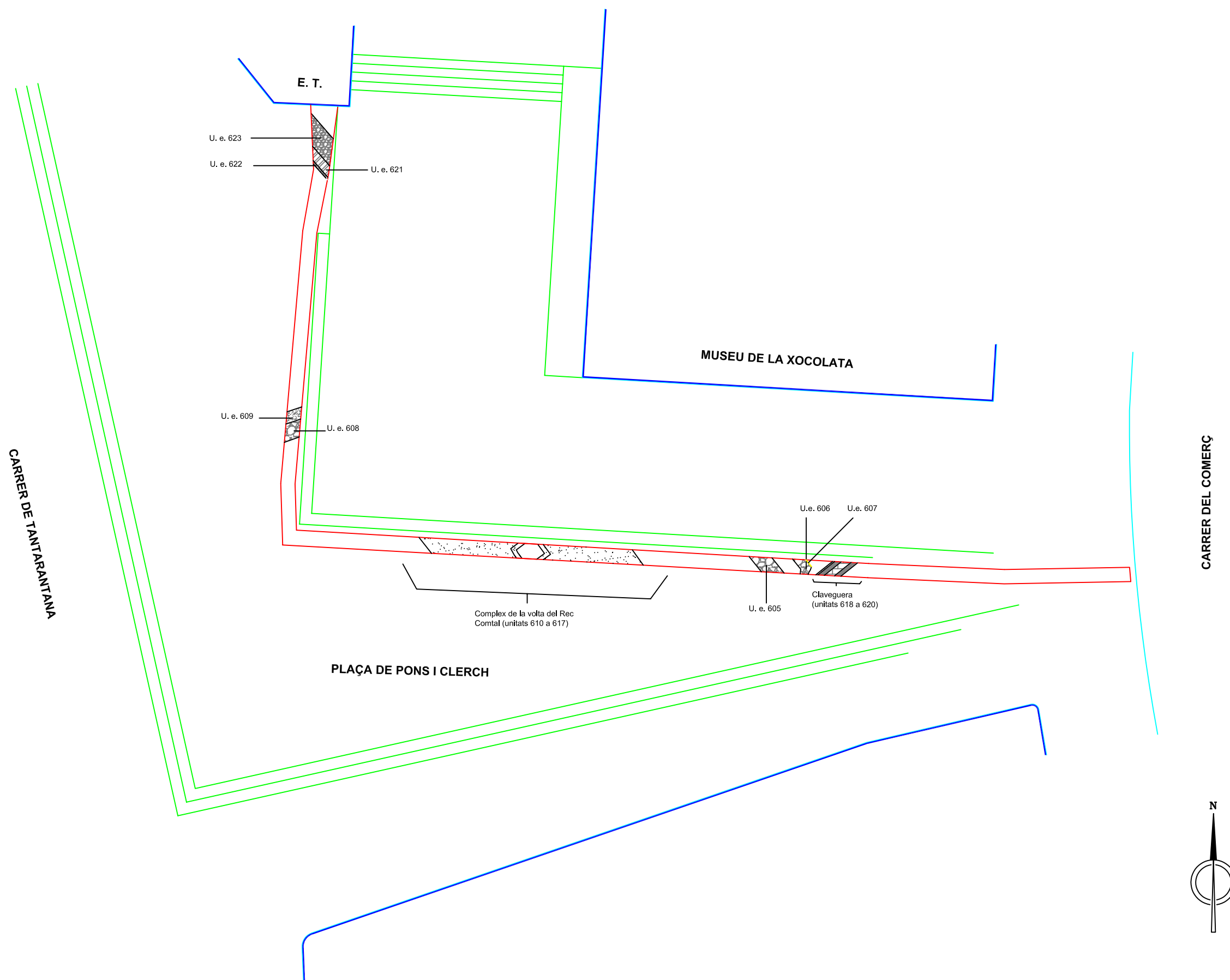
Documentació planimètrica

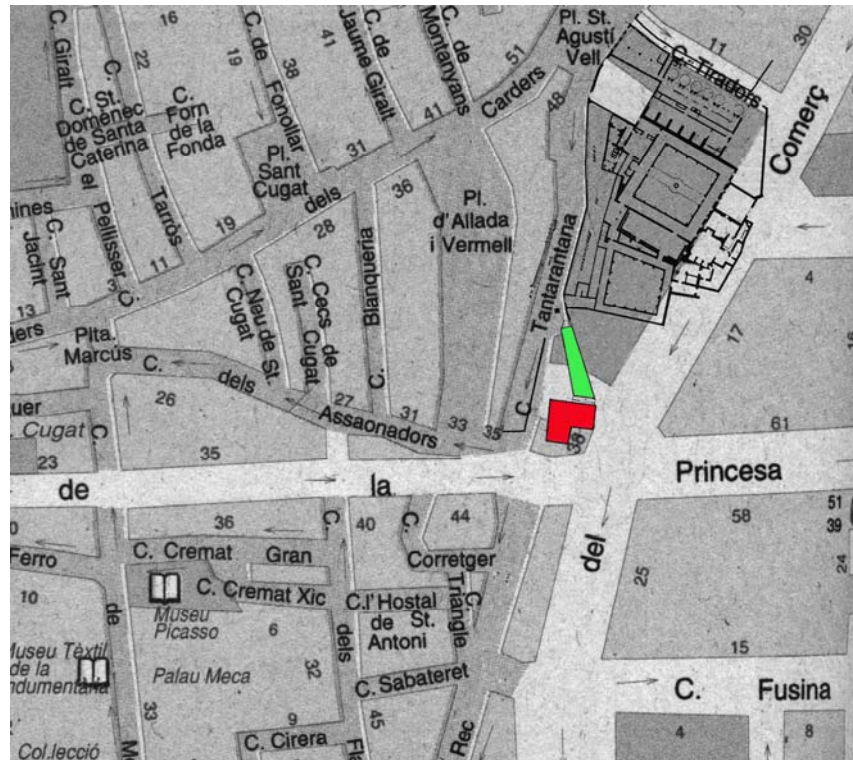

Figura A.

En verd, zona objecte de la intervenció arqueològica preventiva.

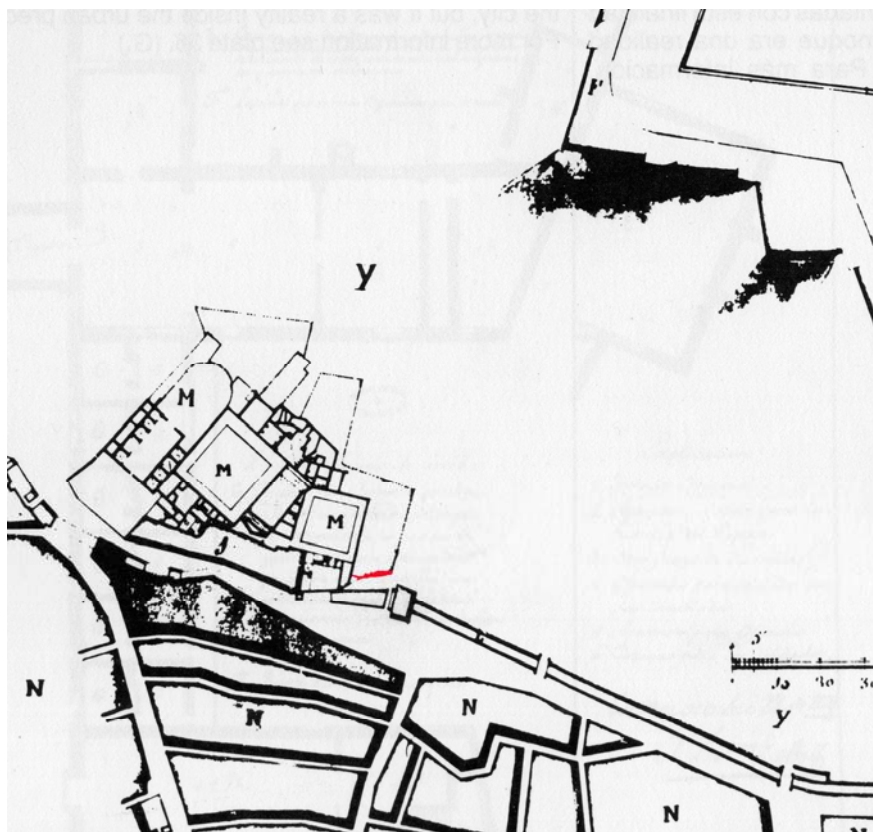

Figura D.

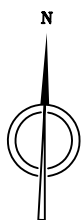
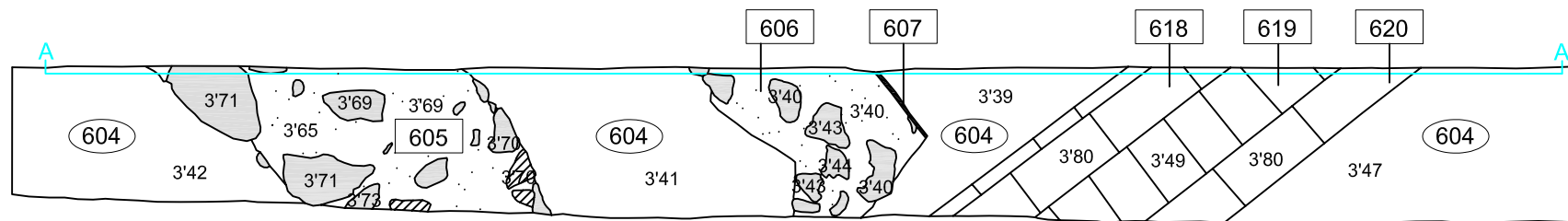
Superposició d'un plànol de c. 1700-1714 (amb la planta del convent de Sant Agustí), al traçat viari actual de la zona. Es pot observar el Rec Comtal (en verd) i el molí de la Sal (en vermell). (GALERA, ROCA i TARRAGÓ, 1982, pàg. 106, fig. 37; AA. VV., 1995, plànol 18).

Figura E.

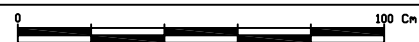
Plànol de 1725 signat per Alejandro de Rez en què apareix el convent de Sant Agustí (*"tanto lo demolido como lo que ay que demoler"*). En vermell, mur que potser correspon a la unitat estratigràfica 605 (GALERA, ROCA i TARRAGÓ, 1982, pàg. 191, fig. 67).

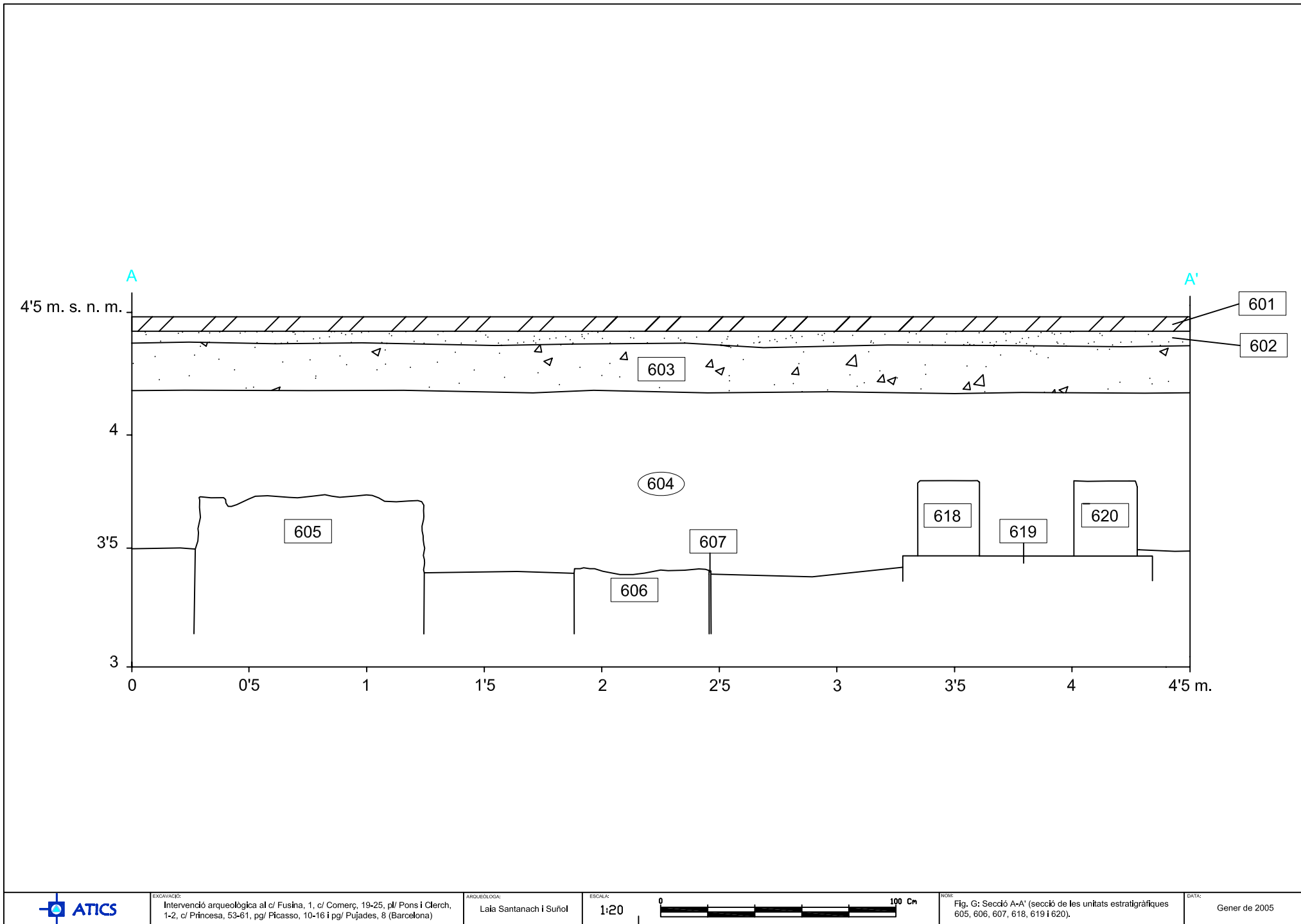

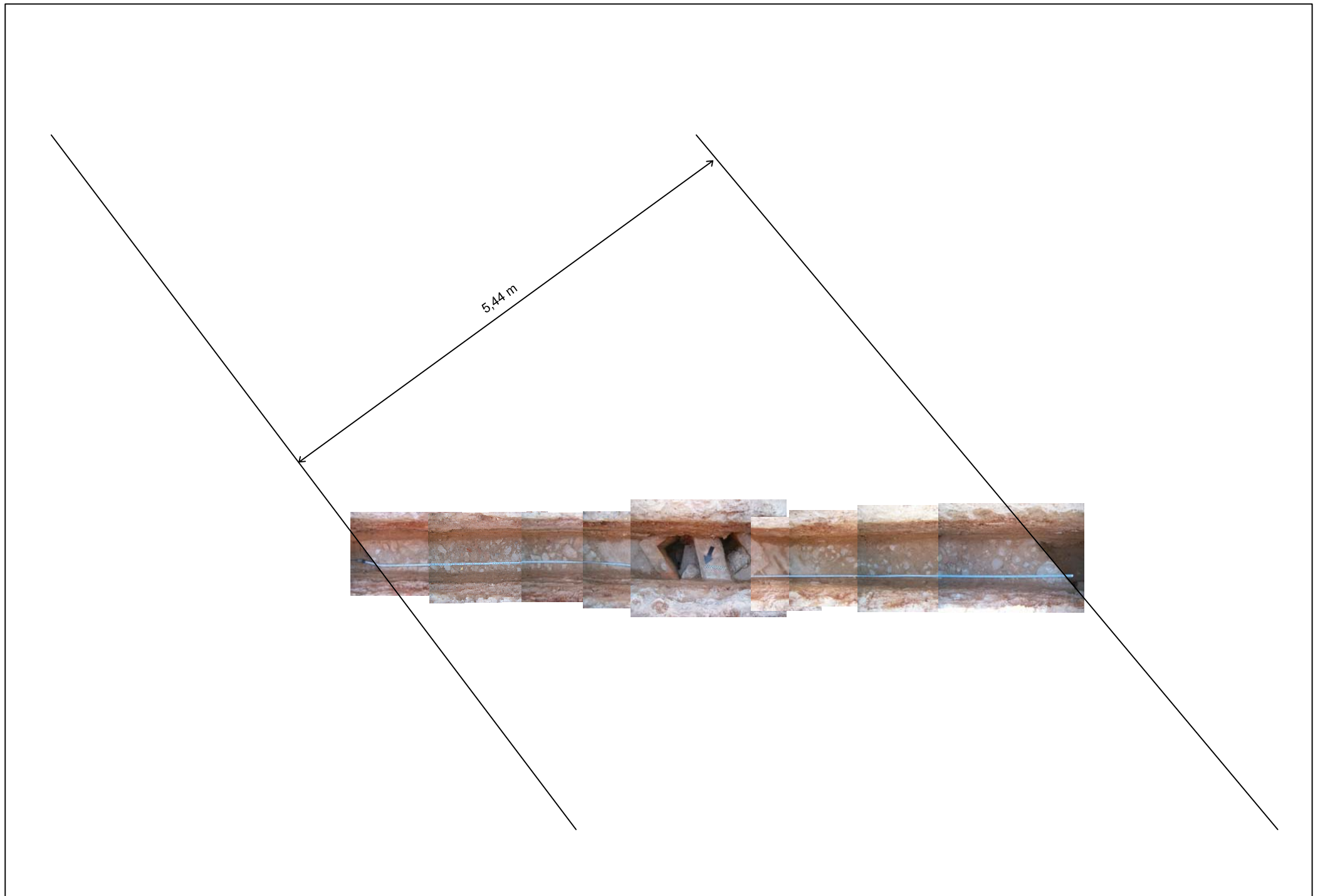

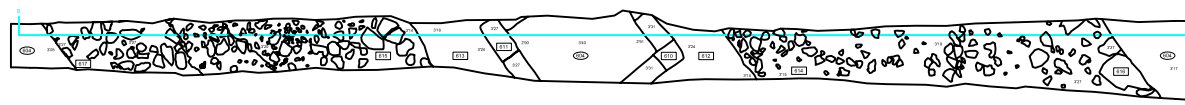
**Unitats 605
i 606**

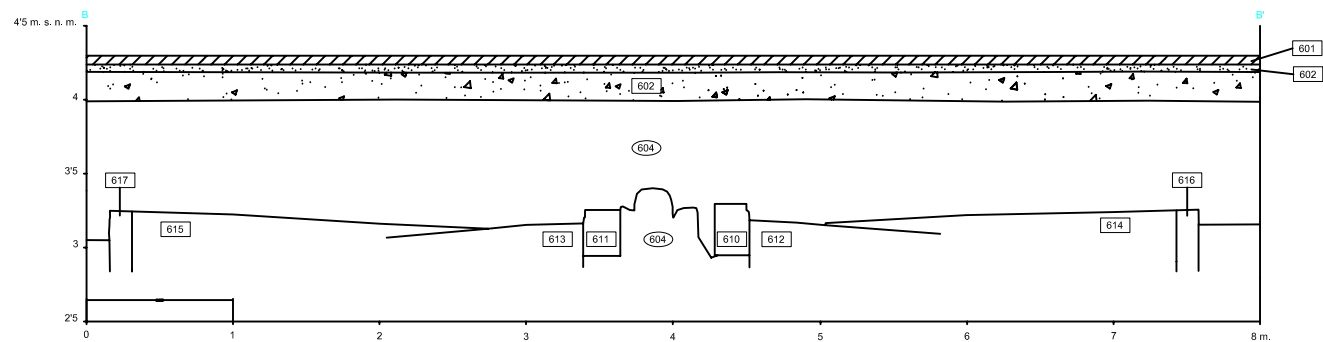
- Morter de calç
- Pedres
- Maons

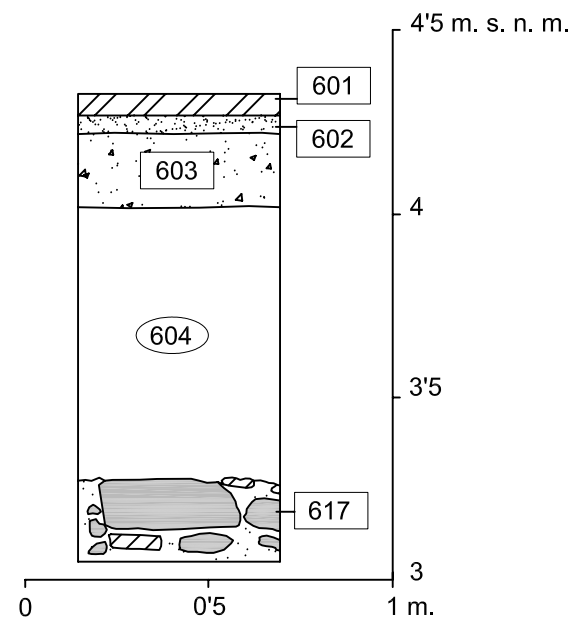
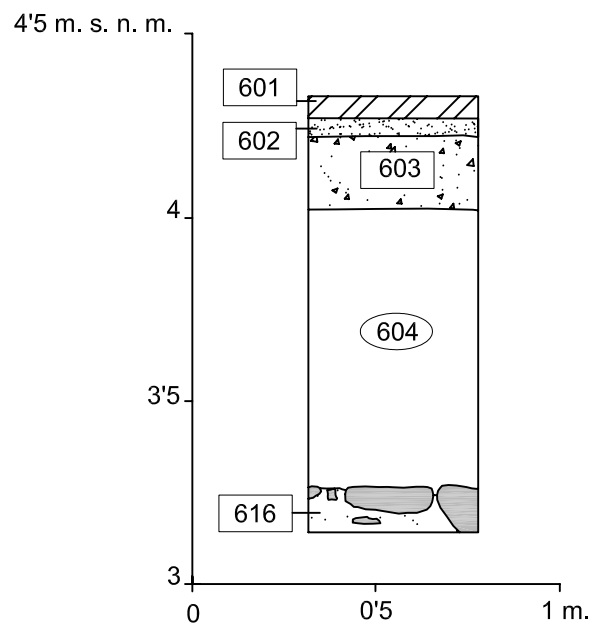

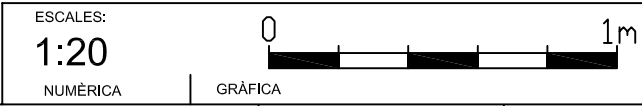
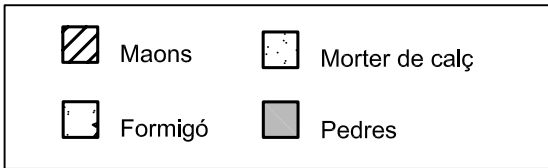
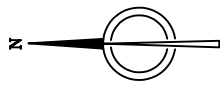
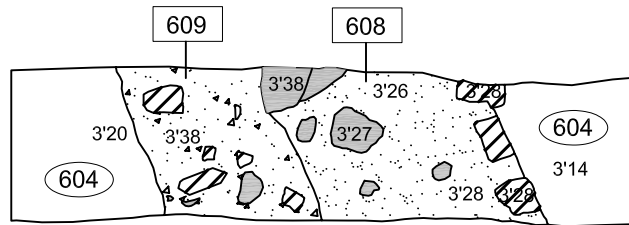

**Unitats 116
i 117**

- Morter de calç
- Pedres
- Maons

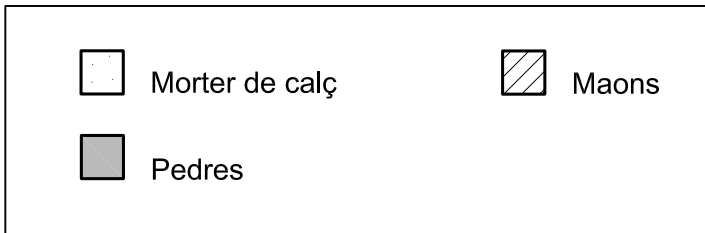
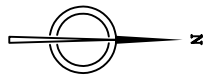
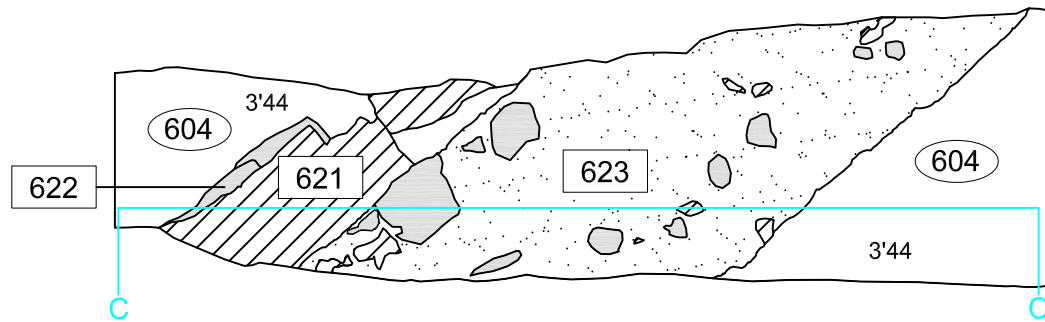

ARQUEÒLOGA:
Laia Santanach i Suñol

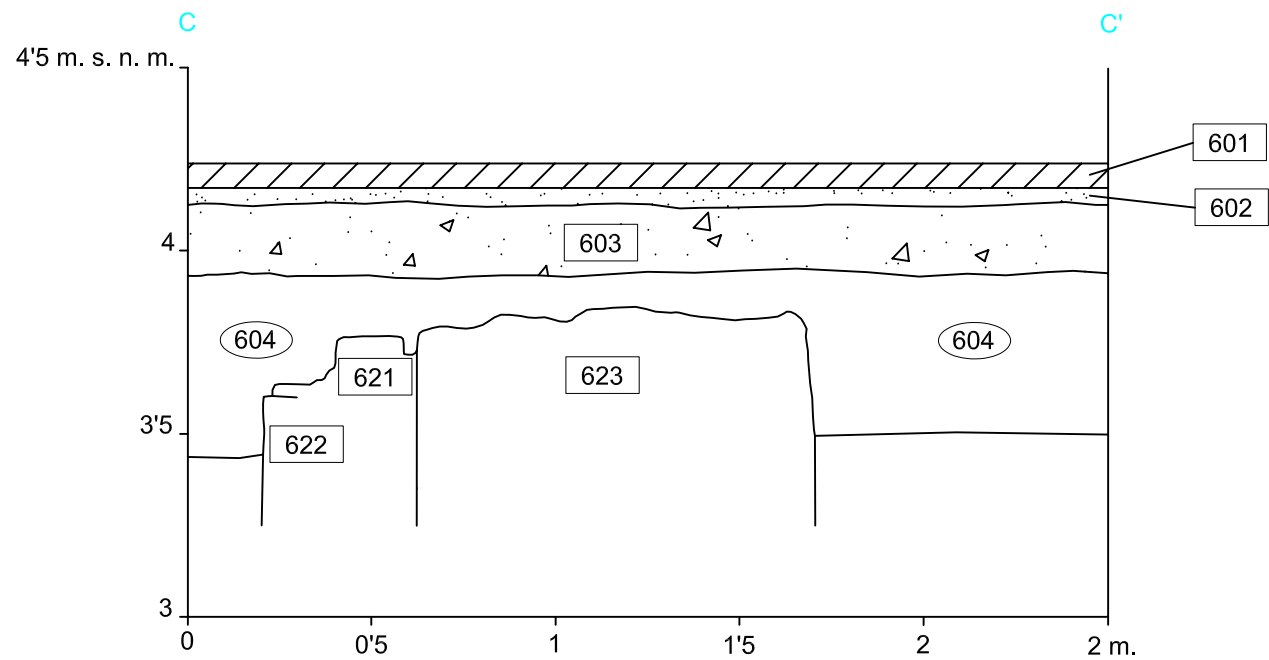
Projecte:
Intervenció arqueològica al c/ Fustna, 1, c/ Comerç, 19-25, p/ Pons I Clerch, 1-2, c/ Princesa, 53-61, pg/ Picasso, 10-16 i pg/ Pujades, 8 (Barcelona)

Nome:
Fig. L: Planta de les unitats estratigràfiques 608 i 609.

Data:
Gener de 2005

TAULA CODIS PER A INVENTARI DE MATERIALS ARQUEOLÒGICS

CERÀMICA

1. CLASSIFICACIÓ

11000	Prehistòria	13050	campaniana/vernís negre indeterminada
11001	Neolítica	13051	precampaniana
11050	del Coure	13052	campaniana A
11101	del Bronze	13053	campaniana A tardana
11101	del Bronze antic	13054	campaniana B
11102	del Bronze mig	13055	campaniana B-oide
11103	del Bronze final	13056	campaniana C
12000	Protohistòrica sense determinar	13057	campaniana empuritàna
12001	feno-púnica indeterminada	13058	etrusca vernís negre
12002	feno-púnica engalba vermella	13059	imitacions campanianes
12003	feno-púnica engalba negra	13060	vernís negre púnic
12004	no-púnica engalba comuna		
12005	grega d'occident	13100	terra sigillata indeterminada
12050	roja a torn	13101	presigillata
12051	engalba roja	13102	T S precoç
12052	pintada	13103	T S aretina
12053	comuna ibèrica	13104	T S itàlica
12054	grisa de la costa catalana	13105	T S tardo-itàlica
12055	grollera	13106	T S sudgàl·lica
12056	grans recipients d'emmagatzematge	13107	T S marmorata
13000	Món Clàssic sense determinar	13108	T S clara B
13001	grega indeterminada	13109	T S hispànica tardana
13002	<i>buchero nero</i>	13110	T S hispànica indeterminada
13003	àtica figures negres	13111	T S africana A
13004	àtica figures vermelles	13112	T S africana A/D
13005	àtica vernís negre	13113	T S africana A/C
13006	taller de les petites estampetes	13114	T S africana C
13007	taller de Rhode	13115	T S africana D
13008	taller de Nikia-Ion	13116	T S africana indeterminada
13009	taller de pàteres 3 palmetes radials	13117	imitacions T S hispànica
		13118	T S clara
		13119	T S lucente

13120	paleocristina grisa	13300	àmfora indeterminada
13121	paleocristina ataronjada	13301	àmfora massaliota
13122	<i>late Roman C</i>	13302	àmfora feno-púnica
13123	produccions orientals (corintia)	13303	àmfora ebussitana
13124	vidriada romana	13304	àmfora romana
13125	imitacions clara D	13305	àmfora greco-itàlica
13126	paleocristina pintada	13306	àmfora itàlica
		13307	àmfora gà·lica
13150	parets fines indeterminades	13308	àmfora hispànica
13151	parets fines itàliques	13309	àmfora bètica
13152	parets fines d'Acco	13310	àmfora de la Tarraconense
13153	parets fines sudgà·liques	13311	àmfora lusitana
13154	parets fines "clofolla d'ou"	13312	àmfora africana
13155	parets fines hispàniques	13313	àmfora oriental
13156	imitacions parets fines	13314	suports d'àmfores
		13315	amforiscs
13200	llàntia indeterminada	13316	disc terra cuita
13201	llàntia grega	13317	taps
13202	llàntia republicana	13318	fragments vasos retallats
13203	llàntia republicana vernís negre	13319	altres accessoris
13204	llàntia imperial	13320	<i>dollia</i>
13205	llàntia imperial de volutes	13321	àmfora rodia
13206	llàntia imperial de disc	13322	àmfora corintia
13207	llàntia africana de canal	13323	àmfora Samos
13208	llàntia africana		
13209	llàntia africana paleocristiana	13400	comuna a torn oxidada d'època indeterminada
13210	llàntia africana ARS	13401	comuna a mà oxidada d'època indeterminada
		13402	comuna a torn reduïda d'època indeterminada
13250	comuna oxidada	13403	comuna a mà reduïda d'època indeterminada
13251	comuna reduïda	13404	comuna oxidada d'època indeterminada
13252	comuna baix-imperial	13405	comuna reduïda d'època indeterminada
13253	comuna engalba blanca	13406	comuna a torn bescuitada indeterminada
13254	comuna engalba negra		
13255	comuna engalba vermella	13500	comuna oxidada medieval
13256	comuna roig pompejà	13501	comuna reduïda medieval
13257	comuna itàlica	13502	comuna bescuitada medieval
13258	comuna africana de cuina		
13259	comuna emporitana oxidada		
13260	comuna de cuina acurada		
13261	imitacions comuna africana		
13262	comuna bescuitada		
13263	ceràmica comuna de Lípari		
13264	ceràmica daurada		
13265	ceràmica eivissenca tardo antiga		
13266	ceràmica de Pantelleria		
13267	ceràmica itàlica tardo antiga		

14000	Món medieval i modern indeterminat	14126	blanca i blava de la cirera
14001	comuna oxidada a mà	14128	blanca i blava Paterna-Manises
14002	comuna oxidada a torn	14129	blanca i groga “orla d’influència del Renaixement”
14003	comuna oxidada vidriada		
14004	comuna reduïda a mà	14200	reflex metàl·lic
14005	comuna reduïda a torn	14201	reflex metàl·lic producció catalana
14006	comuna reduïda vidriada	14202	reflex metàl·lic de l’ungla
		14203	reflex metàl·lic de sanefa amb gallons
14050	islàmica indeterminada	14204	reflex metàl·lic de sanefa amb fulles
14051	islàmica verd-manganès	14205	reflex metàl·lic de sanefa en negatiu
14052	islàmica melada	14206	reflex metàl·lic decoració floral
14053	islàmica corda seca total	14207	reflex metàl·lic de fons picat
14054	islàmica corda seca parcial	14208	reflex metàl·lic de pinzell-pinta
14055	islàmica esgrafiada	14209	reflex metàl·lic decoració geomètrica
14056	islàmica pintada	14210	reflex metàl·lic amb lletres o anagrames
14057	islàmica daurada reflex metàl·lic	14211	reflex metàl·lic i blava
14058	islàmica a motlle	14212	reflex metàl·lic de Paterna
14059	islàmica comuna oxidada	14213	reflex metàl·lic de Manises
14060	islàmica comuna reduïda	14214	reflex metàl·lic de Paterna-Manises
14061	islàmica manganès sota coberta melada	14215	reflex metàl·lic sanefa reticulada
14062	islàmica vidrada		
		14250	blanca i manganès
14100	vidrada blanca	14251	blanca-manganès blau i manganès
14101	blanca i blava	14252	blanca-manganès verd i manganès
14102	blanca i blava de Barcelona	14253	blanca-manganès verd i manganès de Paterna
14103	blanca i blava catalana	14254	blanca-manganès verd i manganès de Manises
14104	blanca i blava d’orles diverses	14255	blanca-manganès verd i manganès catalana
14105	blanca i blava de la botifarrada	14256	blanca-manganès i verd
14106	blanca i blava de l’arracada	14257	blanca-manganès i polícroma
14107	blanca i blava d’influència francesa		
14108	blanca i blava de la cirereta	14300	pisa blanca
14109	blanca i blava de faixes o cintes	14301	pisa decorada
14110	blanca i blava de la Segarra	14302	porcellana
14111	blanca i blava d’Escornalbou	14303	Pickman/Cartuja
14112	blanca i blava de la panotxa	14304	d’importació
14113	blanca i blava regalats	14305	maiolica lligur
14114	blanca i blava de Poblet	14306	polícroma
14115	blanca i blava de sanefa negativa		
14116	blanca i blava de transició	14400	vaixella segle XX
14117	blanca i blava amb la Tau		
14118	blanca i blava d’influència de Savona	15000	material ceràmic no recipient
14119	blanca i blava corbata o palmera		
14120	blanca i blava ditada		
14121	blanca i blava de blondes		
14122	blanca i blava de Paterna		
14123	blanca i blava de Manises		
14124	blanca i blava de Manises i groga		
14125	blanca i blava de la figueta		

2. DEFINICIÓ DEL FRAGMENT

sense forma	SN
sense definir	SD
perfil sencer	PS
vora	VO
nansa	NA
arrencament de nansa	AN
coll	CO
carena	CR
llavi	LL
fons	FO
abocador	AB
escòria	ER
pom agafor	AG
broc	BR
orelleta	OR
peu	PE
pivot	PI
bec	BE

Per a llànties:

<i>Infundibulum</i>	IN
Pico (<i>rostrum</i>)	RO
Orla (<i>margo</i>)	MA
Disc	DI
Volutes	VL

3. TIPOLOGIA: Per materials del Món Clàssic amb una tipologia ja establerta.

ABAS.	Abascal
AFRIC.	Africana
AGUARD.	Aguarod
ALM.	Almagro
ATL.	Atlante
BAIL.	Bailey
BEL.	Beltran
BRUCK.	Bruckner
DECHEL.	Dechelette
DRAG	Dragendorf
DRES.	Dressel
EBUS.	Ebusitana
GOUD.	Goudineau
H.	Hayes
HALT.	Haltern
HERM.	Hermet
KEAY	Keay

LAMB.	Lamboglia
LAIET.	Laietana
LOPEZ	López Mullor
LUDOW.	Ludowici
M.	Morel
MEZQ.	Mezquiriz
OBER.	Oberaden
OELM.	Oelman
OST.	Ostia
OSW.	Oswald
PALL.	Pallarès
PASC.	Pascual
RIG.	Rigoir
RITT.	Ritterling
SAL.	Salomonson
SPT.	Spitzer

4. FORMA: Per a materials no classificats tipològicament. Bàsicament, ceràmiques prehistòriques, medievals i modernes)

Ceràmica a mà:

bol/vas carenat	BCA
bol/vas cilíndric	BCI
bol/vas bitroncocònic	BBT
bol/vas troncocònic	BTR
bol/vas elíptic	BEL
bol/vas globular	BGL
bol/vas globular amb coll	BGC
bol/vas germinat	BGE
bol/vas múltiple	BMU
bol/vas ovoide	BOV
bol/vas perfil en S	BPS
bol/vas semiesfèric	BSE
bol/vas subesfèric o subesfèric de vora exvasada	BSU
copa	COP
cullera	CUL
formatgera	FOR
forma indeterminada	FIN
fragment retallat no perforat	FRN
fragment retallat perforat	FRP
gresol	GES
paleta	PAL
plat carenat	PCA
plat/tapadora	PLT

plata PLA
suport SOP
tassa TAS

Ceràmica a torn:

Ceràmica grega

Alabastró ALA
Àmfora AMF
Aryballos ARY
Hydria HYD
Kalathos KAL
kratera calze KCA
kratera campana KCP
krateracolumnes KCO
kratera volutes KVO
kylix KYL
lebes LEB
lekythos LEK
oinochoe OIN
pelike PEL
skiphos SKI
stamnos STA
ungüentari bulb UBU
ungüentari fusiforme UFU
ungüentari UGU

Ceràmica clàssica, medieval i moderna

abeurador ABE
ampolla AMP
bací BAC
barral BLN
bol BOL
canalobre CAN
cassola CSS
cassola patina cendrosa CSC
càntir CAT
catúfol CAF
colador COL
copa COP
cossi COS
cremaperfums CRP
cubell CUB
escalfeta ESF
escudella ESC
escudella d'orelletes EOR
fogó FOG
formes amb abocador FAB
formes obertes FOB
formes tancades FTA

forma indeterminada FIN
fruiter FRU
gerra GER
gerreta GET
gerro GRR
gibrell GIB
got GOT
greixonera GRE
guardiola GUA
llàntia cassola i bec pessigat LCB
llàntia peu alt LPA
llàntia piquera LPI
llumanera LLU
menjadora MEN
mesura MES
morter MOR
motlle MOT
motlle sigillata MSG
olla OLL
olla patina cendrosa OPC
orsa ORS
pàtera PTT
plat PAT
plat d'ala PDA
plat/tapadora PTA
plat/tapadora vora fumada PTF
plata PLA
plat tallador PTL
poal POA
pot POT
pot de farmàcia PFA
rentamans REN
safata SAF
saler SLR
salsera SAL
servidora SEV
setrill SET
sitra SIT
suport SOP
suport d'anell SAN
suport rodet SRD
tallador TAL
tapadora TAP
tassa TAS
tenalla TEN
test TES
tinter TIN
tupí TUP
urna URN
xocolatera XOC

Material ceràmic no recipient (codi classificació 15000):

artefacte no definit	AND
bola	BLA
cilindres de forn	CFO
dena	DEN
figura antropomorfa	FAN
figura zoomorfa	FZM
fragment d'argila indet.	FAI
fussaiola	FUS
joguina	JOG
màscara	MAS
pes de teler circular	PTC
pes de teler oval	PTO
pes de teler rectangular	PTR
pes de teler indeterminat	PTI
pes de teler troncocònic	PTT
pipes	PIP
placa	PLC
rodet	ROD
tres peus terrisser	TPT
disc circular terrisser	DCT
suport llar de foc	SLF
peça circular foradada	PCF

4. TÈCNICA

a mà	MA
a torn	TO
a torn lent	TL
a motlle	MO
motlle cistelleria	MC
ensablada	EN
indeterminada	IN

5. DECORACIÓ

acanalada	AC
aiguada	AG
aplicació	AL
aplicació metàl·lica	AM
aplicació pasta blanca	AL
aplicació pasta roja	AR
aplicació pedres	AP
baquetons	BA
barbotina	BB
bigoti	BI

botons	BO
calada	CA
cordons digitacions	CD
cordons incisió	CI
cordons impressió	CM
cordons llisos	CL
cordons pessigats	CP
ditada	DI
esgrafiada	ES
excisa	EX
impresa canya/os	IO
impresa cardial	IC
impresa cistelleria	IL
impresa digitada	ID
impresa espàtula	IE
impresa estampillada	NP
impresa pinta	LL
impresa punxó	MA
impresa puntillada	MG
impresa raspatllada	MO
impresa teixit	IT
impresa ungulada	IU
impresió fent incisió	IM
impressions diverses	IF
incisa	IN
incisa pintada	NP
llengüeta	LL
mamellons	MA
mangra	MG
motlle	MO
mugró	MU
ondulació en vora	OV
perforada	PF
pessigada	PE
pintada blanca	PB
pintada negra	PN
pintada roja	PR
pintada roig-marronós	PM
polícroma	PP
pseudoexcisa	PS
rodeta	RO
vernís roig	VR

6. PASTA

grollera	GO
grollera oxidada	GO
grollera reduïda	GR
grollera mixta	GM
acurada oxidada	AO

acurada reduïda	AR
acurada mixta	AM
acurada bescuitada	AB
grollera bescuitada	GB
bescuitada	BE
caolinítica	CA

7. ACABATS

allisat	AL
allisat amb fang	AF
arenós	AR
brunyit	BR
encastació de fang	EF
engalbat	EN
esmaltat	EM
espatulat	ES
estriat	ET
marques terrisser	MT
pàtina cendrosa	PC
pentinada	PE
pintat	PI
rugós	RU
<i>strice</i>	ST
vernissat	VE
vidrat	VI

METALL

1. CLASSIFICACIÓ

20000	indeterminat
20001	bronze
20002	ferro
20003	plata
20004	or
20005	plom
20006	aleacions diverses
20007	altres metalls
20008	coure

2. FORMA

agulla	AGU
agulla de cap	AGC
alabarda	ALB
àncora	ANC
anell	ANL
anella	ANE
arracada	ARR
arreus de cavall	ARC
artefacte indeterminat	ATI
ast	AST
bala	BAL
barra	BRR
bola/boleta	BLT
bomba	BOM
botó	BOT
braçalet	BRA
braser	BRS
cadena	CAD
clau	CLA
dena	DEN
destral	DRT
diadema	DMA
didal	DID
elements de carro	ECR
elements religiosos	ERE
enformador	ENF
escarpa	EPA
escòria	ESR
escultura	ESC
escut	EST
espasa	ESP
falcata	FAL
fíbula indeterminada	FBI

fíbula anular	FAN
fíbula d'apèndix caudal	FAC
fíbula de bucla	FBU
fíbula de naveta	FNA
fíbulade pivot	FPV
fíbula doble ressort	FDR
fíbula indígena de colze	FIC
figura antropomorfa	FAN
figura zoomorfa	FZM
fil/frag. riscle/anell/braçalet	FFR
frontissa	FTS
ganivet	GNV
gerra	GER
globelet	GOB
llingot	LIN
mirall	MRL
moneda	MON
pectoral	PEC
penjant	PJA
pinces	PNC
placa	PLC
pondius	PON
punta fletxa	PFL
punta llança/javelina	PLJ
punxó	PNX
punyal	PNY
serra	SER
sivella	SIV
vas	VAS
xinxeta	XIN

3. TÈCNICA

forja	FJ
fosa	FS
cisellar	CS
repussar	RP
calat	CL

VIDRE

1. CLASSIFICACIÓ

30000	vidre
30001	pasta vítrea
30002	cristall
30003	escòria

2. DEFINICIÓ DEL FRAGMENT

sense forma	SF
sense definir	SD
perfil sencer	PS
vora	VO
nansa	NA
arrencament de nansa	AN
coll	CO
carena	CR
llavi	LL
fons	FO
peu	PE
pivot	PI
bec	BE
pom/agafador	AG
escòria	ER
boca	BO

3. FORMA

fragment no definit	VIN
ampolla	AMP
amforisc	VAR
barreta	BAR
bol	BOL
camafeu	VCS
copa	COP
dena	DEN
element construcció	VEC
element d'ús funerari	VEF
element d'ús personal	VEP
flascons	VFL
gerra	GER
plat	PAT
plata	PLA
setrill	SET
ungüentari	UGU
vas	VAS

4. TÈCNICA

realització no definida	VIN
vidre-mosaic	AMP
motlle decorat	VAF
motlle baix relleu	MB
motlle volum rodó	MR
poliment	VL
tallat	VT
gravat	VG
amb aplicacions	VA
fondi d'or	VO
pintat	VP
bufat	VG

MATERIAL LÍTIC

1. CLASSIFICACIÓ

40000	indeterminat	anell	ANE
40001	sílex	artefacte indeterminat	ATI
40002	quars	artefacte no definit	ATD
40003	jaspi	baix relleu	BAR
40004	granit	bala	BAL
40005	arenisca	bola	BLA
40006	volcànic	braçalet	BRA
40007	micaesquistos	braçalet d'arquer	BÇA
40008	caliça	cassoleta	CTA
40009	marbre	dena	DEN
40010	alabastre	enformador	ENF
40011	conglomerat	escultura	ESC
40012	travertí	figura zoomorfa	FZM
40013	pissarra	figura antropomorfa	FAN
40014	pedres precioses	gresol	GES
40015	minerals	inscripció	INS
40016	fòssils	mà de molí	MMO
40017	rierencs	molí barquiforme	MBA
40018	calcària	molí (roda)	MOL
		morter	MOR
		motlle de fundició	MFU
		peça circular foradada	PCF
		peça circular no perforada	PCN
		pedestal	PED
		penjant	PJA
		placa	PLC
		placa decorada	PDC
		placa foradada	PFD
		punyal	PNY
		sarcòfag	SAR

2. FORMA

pedra tallada no retocada ascla	ASC
pedra tallada no retocada fulla	FLL
pedra tallada no retocada rebuig	REB
nucli fragmentat	FNU
nucli amb còrtex	NCO
nucli sense còrtex	NSC
pedra retocada perforador	PFD
pedra retocada gratador	GRA
pedra retocada rascadora	RAS
pedra retocada làmina de dors	LDO
pedra retocada làmina retocada	LRE
pedra retocada punta de dors	PDO
pedra retocada punta (retoc simple)	PUN
pedra retocada geomètric	GEO
pedra retocada denticulat	DNT
pedra retocada truncadura	TRU
pedra retocada punta de fletxa	PFL
pedra retocada osca	OSC
pedra polida cisell	CIS
pedra polida destal	DTA
allisador	ALS
àncora	ANC

MATERIALS CONSTRUCCIÓ

1. CLASSIFICACIÓ

50000	alabastre
50001	arenisca
50002	elements ceràmics
50003	estuc/arrebossat
50004	fusta
50005	ímbrex
50006	indeterminat
50007	maó
50008	marbre
50009	morter
50010	mosaic
50011	tessel·les
50012	opus signinum
50013	pintura/estuc pintat
50014	rajoles
50015	tegula
50016	tegula “mammata”
50017	tegula de suports
50018	terracotes
50019	tovots/tapial
50020	cornisa
50021	columna
50022	capitell
50023	carreu
50024	antefix
50025	canonada
50026	gàrgola
50027	tubuli
50028	teula vidrada
50029	teula
50030	rajola blanca i blava (XVI)
50031	rajola blanca i blava moderna (XVII-XVIII)
50032	rajola polícroma (XVIII- XIX)
50033	rajola polícroma anterior (XVIII)
50034	rajola blanca i blava anterior (XVIII)
50035	canaló
50036	motllura
50037	rajola vidrada
50038	totxana

MATÈRIA ORGÀNICA

1. CLASSIFICACIÓ

60000	matèria orgànica general
60001	os
60002	ivori
60003	closca
60004	fusta treballada
60005	teixit
60006	cuïro
60007	vegetals
60008	paper
60050	restes antropològiques
60051	macrofauna
60052	microfauna
60053	fauna aquàtica
60054	malacofauna
60055	fusta no treballada
60056	carbó
60057	granes
60058	fauna terrestre no definida

2. FORMA

agulla	AGU
agulla de cap agulla o punxó	AGC
ampolla	AMP
anell	ANE
aplic	APL
artefacte d'os/petxina/ibori	OPI
artefacte no definit	AND
beiana	BEI
bossa	BSA
botó	BOT
braçalet	BRA
caixa	CXA
calçat	CÇA
cistell	CTL
cistelleria	CIS
corda	CDA
corn tallat	COT
cullera	CUL
cullereta tocador	CUT
dau	DAU
dena	DEN
dent decorada	DTD
dent perforada	DTP

diari	DIA
enformador	ENF
espàtula	ESP
falange decorada	FLD
figura antropomorfa	FAN
figura zoomorfa	FZM
fitxa de joc	FIJ
frontissa	FTS
fus	FUS
fusta frag. indet.	FFI
fusta construcció naval	FCO
fusta construcció	FCN
ganxet	GAN
mànec	MEC
marcador	MCD
penjant	PJA
petxina frag. polida	POP
pinta	PNT
polidor	PUL
punta fletxa	PFL
punxó	PNX
punyal	PNY
raspall	RAS
resquill apuntat	RQA
sabates	SAB
tapadora	TAP
teixit	TXI
ullal porc sengnar tallat	UPS

3. TÈCNICA

matèria prima sense modificar	MPS
matèria prima en procés de fabricació	MPF
matèria prima modificada	MPM

MOSTRES PER A ANÀLISIS

70000	terra
70001	morter
70002	pedra
70003	metall
70004	carbó (anàlisi antracològica)
70005	pol·len
70006	granes
70007	llavors
70008	carbó (C14)

FUSINA. CODI MHCB 312/04

INVENTARI DE MATERIAL ARQUEOLÒGIC

U.E.	Núm. Frag.	Class. Fragm.	Def. Tipo	Tècnica	Decoració		Acabats		Cronologia	Observacions		
					Pasta	Int.	Ext.	Int.			Ext.	
103	1	14102	SN	PLA	TO	AO			EM	EM	2a 1/2 s. XVI	
103	1	14301	VO	PLA	TO	AO			EM	EM	s. XIX	Decoració en blau damunt blanc amb motius figuratius similars a plomes. Diàmetre aproximat: 28 cm.
103	1	14301	FO	FOB	TO	AO			EM	EM	s. XIX	Decoració en blau damunt blanc amb motius figuratius similars a plomes.
103	1	14003	SN	OLL	TO	GO			VE		s. XIV-XIX	Vernís de color marró clar. Pasta amb zones més fosques (problemes de cuita?).
103	1	14003	NA	GER	TO	GO			?	VE	s. XVIII?	Vernís de color verd.
103	1	14003	NA	CAT	TO	AO		AC		VE	s. XVIII-XIX	Vernís de color verd. Decoració acanalada: dues estries paral·leles a la part exterior de la nansa. Taca groga probablement accidental.
103	1	14003	NA	CAT	TO	AO				VE	s. XVIII-XIX	Vernís de color marró groguenc. Taca verda probablment accidental.
103	1	14003	NA	CAT	TO	GO				VE	Moderna	Vernís de color marró clar.
103	1	14003	NA?	OLL	TO	GM			?	VE	Medieval-Contemp orània	Vernís de color verd fosc olivaci.
103	1	14003	VO	TAP	TO	AO			VE		Moderna-Contemp orània	Giradora (amb estria a la vora). Vernís de color marró. Diàmetre aproximat: 23 cm.

FUSINA. CODI MHCB 312/04

INVENTARI DE MATERIAL ARQUEOLÒGIC

U.E.	Núm.	Frag.	Class.	Def. Fragm.	Tipo	Tècnica	Decoració		Acabats		Cronologia	Observacions
							Pasta	Int.	Ext.	Int.		
103	1	14003	SN	BAC? GER? GIB?	TO	GO			VE		Moderna- Contemp orània	Vernís de color marró.
301	1	14107	VO	PAT	TO	AO			EM	EM	2a 1/2 s. XVIII	Diàmetre aproximat: 19 cm.
604	1	14102	FO	PAT	TO	AO			EM	EM	s. XVII	Motiu de la figueta? Fons buidat.
604	3	14107	FO	PAT	TO	AO			EM	EM	2a 1/2 s. XVIII	Repeu anular. Diàmetre exterior aproximat del repeu: 9 cm.
604	1	14300	FO	PAT	TO	AO			EM	EM	Moderna	Coberta exterior imperfecta a la base. Diàmetre aproximat de cul: 7 cm.
604	1	14300	SN	?	TO	AO			EM	EM	Moderna	
604	1	14003	FO	OLL?	TO	GO			VE	VE	Medieval- Moderna	Vernís de color verd olivaci. Coberta exterior imperfecta. Pasta amb àrees més fosques (problemes de cuita?). Diàmetre aproximat del cul: 5 cm.
604	1	14003	SN	BAC	TO	GO		AC	VE		s. XVI- XVII	Vernís melat. Decoració acanalada: estria. Taques de vernís a l'exterior, probablement accidentals.
604	1	14003	FO	GER?	TO	GO			VE		s. XVI- XVII	Vernís melat. Repeu anular. Diàmetre exterior aproximat del repeu: 9 cm.
604	1	14003	SN	CAN	TO	GO			VE	?	s. XVIII	Columna de candeler. Vernís de color verd olivaci.

FUSINA. CODI MHCB 312/04

INVENTARI DE MATERIAL ARQUEOLÒGIC

U.E.	Núm.	Frag.	Class.	Def. Fragm.	Tipo	Tècnica	Decoració		Acabats		Cronologia	Observacions	
							Pasta	Int.	Ext.	Int.			Ext.
604		1	14003	VO	GIB	TO	GO			VE	?	Modern-Contemp orània	Vernís de color marró clar. Estria a la vora. Coberta exterior imperfecta (probablement de manera intencionada).
604		1	14003	NA	CAT	TO	GO		AC		VE	Modern-Contemp orània	Vernís de color verd. Decoració acanalada: dues estries paral·leles a la part exterior de la nansa.
604		1	14003	AN	CAT?	TO	GO				VE	Modern-Contemp orània	Vernís de color verd. Engalba sota el vernís.
604		1	14003	FO	CAT?	TO	GO					s. XVI-XIX	Repeu anular. Diàmetre exterior aproximat del repeu: 9 cm.